

Restaurant Supply (Wholesaler)

ਉੱਚ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ, ਪਤੀਲੇ, ਕੁੱਕਵੇਅਰ, ਸਰਵੇਅਰ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਜੂਸਰ, ਐਸਪਰੈਸੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

1125 Howard Street, Elk Grove Village, IL 60007

Ph: 847-979-5970, 847-979-5990.

847-228-0150, pragint@aol.com

Prag International
Ravi Kapoor (CEO)

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com

FEBRUARY WIN GOLD CHAIN
EVERY PURCHASE, BIG OR SMALL, WILL QUALIFY AS AN ENTRY INTO THE RAFFLE!

22KT 24KT

2025 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659 773-517-0574

Buying/Selling in Michigan

All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.

Raj S. Shergill (Broker)
5820 N Canton Center Rd, Suite 145
734-751-4455 (Cell)
Rajsshergill@yahoo.com

Twenty-Fifth Year of Publication

ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@gmail.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 26, Issue 21; May 24, 2025

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੀ 26ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮੌਕੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਪਾਦਕ ਸਵ. ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਸਾਥੀਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਅਯੋਧਿਆ ਸਲਵਾਨ ਅਤੇ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ-2025’ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ, ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ। -ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ।

ਘਰ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ
Buying or Selling Home?
Contact **PRADEEP SINGH**
COLDWELL BANKER REALTY

SCAN TO BEGIN YOUR HOME SEARCH

847-322-5832
ishowhomes@yahoo.com
1501 E Woodfield Rd Ste 113E, Schaumburg 60173

India Palace Restaurant And Banquet Hall

Best Price Wholesale
Ph: 630-400-0996
Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800

Restaurant-Fine Indian Cuisine
(Ph: 317-298-0773)

Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Carmel Ph: 317-580-0828

Amber Indianapolis Ph: 317-578-4400

Royal, Indianapolis, 317-893-2633

Desi Bazar Grocery Store Restaurant, Ph: 317-888-2040

Desi Bazar Indianapolis, Ph: 317-709-7800

Singh Auto Group

3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com

University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com

Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Bhaura Transport LLC
Noblesville, IN

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

*ਵੈਲਿਡ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਏ ਲਾਈਸੈਂਸ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ
*ਖਾਲੀ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਮੇਤ ਮੀਲ .55 ਸੈਂਟ
*ਸਾਈਨ ਐਨ ਬੋਨਸ
*ਹਰ ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਪੱਕਾ ਘਰ
*ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
*ਹਫਤਾਵਾਰ ਮੀਲ 3000 ਤੋਂ 4000
*ਪ੍ਰੀ-ਪਾਸ, ਈ ਜੀ ਪਾਸ ਅਤੇ ਫਿਊਲ ਕਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ
*ਇੰਡੀਆਨਾ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਦੇ ਪੱਕੇ ਲੋਡ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-403-0493

Regal Jewels
773-262-4377 www.RegalJewels.com

LITTLE INDIA CHICAGO
2625 W. Devon Ave. Chicago, IL 60659
www.RegalJewels.com
PH: 773-262-4377 WA: 773-517-0574

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋ ਥਾਨ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥

ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰੀਕਨ ਯੂਥ ਕਲੱਬ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ, ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ, ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

30 ਮਈ 2025 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਅਰੰਭ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸਵੇਰੇ 11:00 ਵਜੇ

31 ਮਈ 2025 (ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ)

ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ

ਸ਼ਾਮ 6 ਤੋਂ 8:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਮਹਿਲ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ

ਸ਼ਾਮ 6:30 ਤੋਂ 8:00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਵਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ।

ਉਪਰੰਤ ਲੰਗਰ ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ

1 ਜੂਨ 2025 (ਐਤਵਾਰ)

ਭੋਗ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ

ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ

ਸਵੇਰੇ 11:30 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 1:00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਭਾਈ ਰਵਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਟਾਲੇ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਗੇ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰੀਕਨ ਯੂਥ ਕਲੱਬ ਆਫ ਇੰਡੀਆਨਾ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰ

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਦਾਸ: ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ

Sikh Religious Society of North West Indiana

10005 Colorado St, Crown Point, IN 46307, Ph: 219-793-9446

ਪਾਕਿ ਤੇ ਭਾਰਤ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਣੇ ਬਾਕੀ ਮੁੱਦੇ ਸੁਲਝਾਉਣ: ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਮਨਪਸੰਦ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਣੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਬਕਾਇਆ ਮੁੱਦੇ ਸੁਲਝਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿੱਚ 'ਯੋਮ-ਏ-ਤਸ਼ਕੁਰ' (ਧੰਨਵਾਦ ਦਾ ਦਿਨ) ਮਨਾਇਆ। ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਵਾਂਗ, ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦੇ।' ਉਧਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਅਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ

ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੇਗਾ। ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇਕਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।'

ਕ੍ਰਿਪਟੋਕਰੰਸੀ 'ਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਔਰਤ ਨਾਲ 79 ਲੱਖ ਦੀ ਠੱਗੀ

ਠਾਣੇ: ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਠਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਟੋਕਰੰਸੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ 53 ਸਾਲਾ ਔਰਤ ਨਾਲ 79 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਖਾਰਘਰ ਸ਼ਾਣੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜੁਬੇਰ ਸਮਸ਼ਾਦ ਖਾਨ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਲਗਪਗ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਫੇਸਬੁਕ ਜ਼ਰੀਏ ਔਰਤ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਲਈ ਕ੍ਰਿਪਟੋਕਰੰਸੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ। ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਗੋਰੇਗਾਂਡੀ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ 2020 ਤੋਂ ਮਾਰਚ 2025 ਤੱਕ ਕੁੱਲ 78,82,684 ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, 'ਜਦੋਂ ਪੀੜਤਾ ਨੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।' ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ 15 ਮਈ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਗਰਮੀ ਨੇ ਕੱਢੇ ਵੱਟ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੌਸਮ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਜ਼ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਦਿੱਕਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਸੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਸਮੇਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਜ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ 40.8 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ 41.6, ਲੁਧਿਆਣਾ 'ਚ 42.8, ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ 42.6, ਪਠਾਨਕੋਟ 'ਚ 41, ਬਠਿੰਡਾ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ 44, ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ 'ਚ 43.5, ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ 'ਚ 41.2, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ 'ਚ 43.6 ਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ 'ਚ 41.6 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਦੋ ਕਨਾਲ ਦਾ ਘਰ 32 ਕਰੋੜ ਤੇ ਐੱਸ.ਸੀ.ਓ. 30 ਕਰੋੜ 'ਚ ਵਿਕਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦੋ ਕਨਾਲ ਦਾ ਘਰ 32 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵਿਕਿਆ, ਜੋ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਏਡੋ ਘਰ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕੀਮਤ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੈਕਟਰ-7 ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਮਾਰਗ 'ਤੇ 762.93 ਵਰਗ ਗਜ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਐੱਸਸੀਓ ਨੂੰ 30 ਮਾਰਚ 2025 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਮੁਤਾਬਕ 30 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਮਤ ਮਿਲੀ।

UMA TRAVELS

2541 W. Devon Ave.,
Chicago, IL 60659

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad, Hyderabad-Madras

Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-436-9010

EARLY BIRD SALE!!!!

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares
available

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Looking for a USA Citizen match for Ramdasia Sikh girl, 1988 born, 5'9", divorcee and has one child living with. She belongs to Punjab (Ludhiana). She has completed her nursing associate in India, currently working in India. Please whatApp biodata and recent picture at 262-960-7366.

19-22

US citizen Nai girl 27, 5'6" is looking for a suitable match. She has done DMD (Doctor of Dental medicine) and never married. Seeking an educated and well settled boy in the USA. Preference to same caste. Please contact at: 937-776-6474

17-20

Jatt Sikh family seeking a suitable match for their USA citizen girl 30, 5'5". Girl is working as a Dentist. Entire family is in the USA. Seeking a Doctor or engineer match from the USA. Jatt Sikh should be preferred. Please contact us at: 773-679-5664

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Verma family seeks a compatible match for their 34 years (1991 born), 5'11" son, U.S citizen. Cast no bar. Serious enquiries only. Please Contact us at +1224-595-9926 or Email: inderjeetverma08@gmail.com

20-23

Ramgharia Sikh Turbaned boy 33, 5'8", MEng Western University Canada, Working as Senior Software Engineer in Toronto Canada, Looking for a professionally qualified girl living in Canada or US. Email: dev.kirat@gmail.com Ph +1 (313) 718-0178

19-26

ਸੈਣੀ ਸਿੱਖ ਲੜਕਾ, ਉਮਰ 29 ਸਾਲ, ਕੱਚ 5'6" Bio Tech ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ Stannford University ਵਿੱਚ ਰਿਸਰਚ ਜੋਬ ਕਰਦੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੈਣੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਾਹਵਾਨ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 510 557 6988 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

18-21

Sikh Boy Sunaar family, 24 yrs, 5'11", US Citizen seeks a beautiful and suitable girl from USA or India. Caste no bar. He has done Bachelors degree in Computer Science/Software Development & MBA in USA. He is non-vegetarian and does not drink or smoke. No sibling. Father is running Trucking and Gold business. Please contact us at Phone number: 513-448-8599 or E-mail at kanwal450@gmail.com

18-21

Seeking an educated and professional match (American citizen or Permanent Resident) for a 1992-born Punjab boy (Ramdasia and others), 5'8". Education: B.Tech, MBA (IIT Delhi), MS in Business Analytics (University of Colorado). Currently working as a Business Analyst in Chicago, USA; H1B picked recently. Belongs to a well-educated and reputed family. Caste no bar. Please contact at +91-7589242016 (WhatsApp) and +1-7204996020.

17-20

Jatt Sikh family seeking a match for their son, born in America. He is 22 years old, 6ft tall and wears a Turban. He did study in computer science and working as a Software Engineer. He has property both in America and India. Seeking a nice girl that enjoys family and lives in USA. He has no siblings. Please contact us at: 206-208-4064 or E-Mail at gursikhjatt@gmail.com

Ramgarhia Family seeks a suitable match for their USA Born and Raised 30 year 5'6.5" Gursikh Boy, PhD. Girl should be Gursikh and educated. Caste no bar. If you are interested please call us at 224-422-4773.

Jatt Sikh SF Bay Area family seeking bride for their USA born Son 24, 5'10". Our Son wears a turban and keeps his hair. He has a BS and MS in Computer Science and is well settled in his profession. Beyond education, girl must have a joint family-oriented mindset with good moral family values. Please Contact ph: 510 861 6491 or email: pgrrealty@gmail.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

847-359-0746

To Advertise In Punjab Times

Call: 847-359-0746

Punjab Times
Established in 2000
25th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:
Amolak Singh Jammu
Managing Editor
Jaspreet Kaur
Editor
Lakhvinder S. Johal
Astt. Editor
Amrit Pal Kaur

Photographer
Kamaljit Singh Viridi
Ph. 847-502-2703
Our Columnists
Gurbakhsh Singh Bhandal
Buta Singh
Tarlochan Singh Dupalpur
Correspondents
California
Ashok Bhaura
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 130 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ
ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ
ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ
ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ
ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ
ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ
ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer
The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.
Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claim made in the
advertisement published in
Punjab Times.

All disputes subject to
Chicago jurisdiction.

ਪਰਮਾਣੂ ਜੰਗ ਮੈਂ ਰੁਕਵਾਈ ਪਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕ੍ਰੈਡਿਟ: ਟਰੰਪ

ਨਿਊਯਾਰਕ: ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ
ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ
ਨਾਲ ਰਲਿਬਾਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਤੋਂ
ਬਚਾਉਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੈ
ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਨਫਰਤ
ਸੀ ਤੇ ਤਣਾਅ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੱਧ ਗਿਆ ਸੀ
ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਸ਼ਾਇਦ ਪਰਮਾਣੂ
ਯੁੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

‘ਫਾਕਸ ਨਿਊਜ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਇੰਟਰਵਿਊ’ ‘ਚ
ਟਰੰਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ
ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਪਰਮਾਣੂ ਸ਼ਕਤੀ
ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ‘ਚ ਸਨ। ਟਰੰਪ ਦੀ
ਮੱਧ-ਪੂਰਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ
ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ
ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਤਣਾਅ ਘਟਾਉਣ ਲਈ
ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਣਾਅ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਟਕਰਾਅ
‘ਜੈਸੇ ਨੂੰ ਤੈਸਾ’ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ‘ਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗਤਨ ਤੋਂ
ਰੋਕੇ।

ਜਦੋਂ ਟਰੰਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ
ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ‘ਚ ਟਰੰਪ ਨੇ
ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ‘ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕੀਤਾ।’ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ
ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ

ਕਾਮਯਾਬੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋ
ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ‘ਹਾਂ’
ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ,
ਤੇ ਕਿਹਾ, ‘ਦੋਵਾਂ
ਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਤਣਾਅ
ਇੰਨਾ ਵੱਧ ਗਿਆ
ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ
ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ
ਸ਼ਾਇਦ ਪਰਮਾਣੂ
ਯੁੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ
ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ
ਇਹ ਤਣਾਅ ਕਿਸ
ਦਿਸ਼ਾ ‘ਚ ਜਾ ਰਿਹਾ
ਸੀ? ਇਹ ਇਕ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ

ਸੀ। ਇਹ ਤਣਾਅ ਉਸ ਬਿੰਦੂ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕਾ
ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਣ
ਵਾਲਾ ਸੀ? ਫਿਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ‘ਅਸੀਂ ਵਪਾਰ ਬਾਰੇ
ਗੱਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ
ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਵਪਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
ਹਿਸਾਬ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ
ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।’

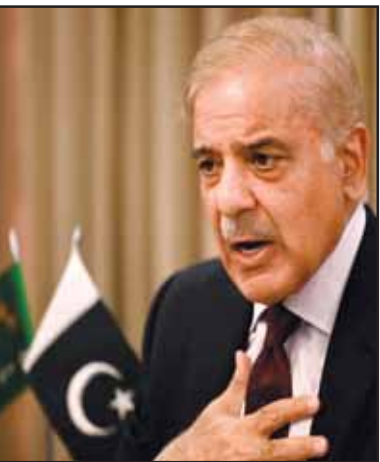
100 ਫੀਸਦੀ ਟੈਰਿਫ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਤਿਆਰ

ਟਰੰਪ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ
ਭਾਰਤ ਅਮਰੀਕੀ ਵਸਤੂਆਂ ‘ਤੇ 100 ਫੀਸਦੀ
ਟੈਰਿਫ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-
ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚਾਲੇ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਜਲਦ
ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ‘ਤੇ ਉੱਚ ਟੈਰਿਫ ਨੀਤੀ
ਬਾਰੇ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ
ਦੁਨੀਆ ‘ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟੈਰਿਫ ਲਗਾਉਣ
ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ
ਲਈ ਆਪਣੇ ਟੈਰਿਫ ‘ਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਲਈ
ਤਿਆਰ ਹੈ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਪਾਰ
ਸਮਝੌਤਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ
ਹੈ ਕਿ ਟਰੰਪ ਨੇ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ
ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਜ਼ੀਰੋ ਟੈਰਿਫ ‘ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ
ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੇ ਨੂਰ ਖਾਨ ਬੇਸ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਬੂਲੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ
ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨੂਰ ਖਾਨ ਏਅਰਬੇਸ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪਹਿਲਗਾਮ ਵਿਚ
ਹੋਏ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕੀਤੇ

ਗਏ ਸਨ। ਮਾਲਵੀਆ ਨੇ ਐੱਕਸ ‘ਤੇ ਕਿਹਾ।
‘ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅੱਧੀ
ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ
ਖ਼ਬਰ ਨਾਲ ਜਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ
ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਸਿੰਧੂਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ
ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੀ ਹੈ।’

ਇਹ ਹਮਲੇ 22 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਜੰਮੂ
ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪਹਿਲਗਾਮ ਵਿਚ ਹੋਏ
ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ
ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਟਿਕਾਣਿਆਂ ‘ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੀ
ਗੱਲ ਕਬੂਲੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਮਿਤ
ਮਾਲਵੀਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਐੱਕਸ ਅਕਾਊਂਟ ‘ਤੇ
ਵੀਡੀਓ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ
ਸ਼ਰੀਫ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ 10 ਮਈ ਨੂੰ ਤਤਕੇ
ਭਾਰਤੀ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਈ
ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ
‘ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਨੂਰ ਖਾਨ
ਏਅਰਬੇਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜੀਓ ਨਿਊਜ਼ ਦੀ
ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ,
‘ਜਨਰਲ ਆਸਿਮ ਮੁਨੀਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ
2:30 ਵਜੇ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ
ਨੇ ਨੂਰ ਖਾਨ ਬੇਸ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਟਿਕਾਣਿਆਂ
‘ਤੇ ਬੰਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।’ ਇਹ ਹਮਲੇ 22

ਮੁਹਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਇਕ ਕੇਸ 'ਚ ਬਰੀ

ਐੱਸ.ਏ.ਐੱਸ.ਨਗਰ: ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ
ਨੂੰ ਸਾਲ 2005 ‘ਚ ਬਾਣਾ ਸਦਰ ਖਰੜ ਵਿਖੇ
ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਅਸਲੂ ਐਕਟ ਤਹਿਤ
ਦਰਜ ਮਾਮਲੇ ‘ਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ
ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ‘ਚ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ

ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ 5 ਵਿਅਕਤੀਆਂ
ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ
ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ
ਨਾਮਜ਼ਦ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ
ਸੰਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ
ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ
ਦੇਸੂਮਾਜਰਾ ਨੂੰ 5 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੈਦ
ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਰਾਣਾ
ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 3-3 ਸਾਲਾਂ
ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ
ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ
ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ
ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ
ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ
ਵਿਚ ਅਸਲੂ ਅਤੇ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ
ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਤ
ਸਾਥੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ
ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ
ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਸਾਲ
2020 ਵਿੱਚ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ
ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਲ 2021 ਵਿਚ ਭਾਈ
ਹਵਾਰਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ
ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪਾਕਿ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ‘ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੰਧੂਰ’ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ: ਰਾਹੁਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਲੋਕ ਸਭਾ ‘ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ
ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ‘ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੰਧੂਰ’ ਨੂੰ
ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਐਸ. ਜੈਸ਼ਕਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ
ਬਿਆਨ ਗਏ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਨਿਸ਼ਾਨੇ ‘ਤੇ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਮਲੇ ਦੀ
ਸ਼ੁਰੂਆਤ ‘ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ
ਇਕ ਜੁਰਮ ਸੀ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ
ਮੰਚ ਐਕਸ ‘ਤੇ ਪਾਏ ਸੰਦੇਸ਼ ‘ਚ ਇਕ ਨਿੱਜੀ
ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਦਾ ਵੀਡੀਓ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਜੈਸ਼ਕਰ
ਚੁੱਪ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਚੁੱਪੀ
ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ।
ਇਹ ਚੁੱਪੀ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ
ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ
ਉਹ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਗੇ। ਕਿ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ
ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਜਹਾਜ਼
ਗੁਆਏ ਹਨ? ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਇਕ ਜੁਰਮ ਸੀ।

ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਕ
ਗ਼ਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ
ਇਕ ਜੁਰਮ ਸੀ। ਦੇਸ਼
ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ
ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਵੀਡੀਓ
ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਸਾਡੇ ਹਮਲੇ ਦੀ
ਸ਼ੁਰੂਆਤ ‘ਚ

ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ‘ਜਨਤਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ
ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ।
ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਸ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਿਆਂ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ‘ਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ?
ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ ਕਿੰਨੇ
ਜਹਾਜ਼ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ? ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਹੁਲ
ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ਼ਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼
ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਾਂਦੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੇਟ)
ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ
ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਹਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ
ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ (ਹੈਪੀ ਹੀਰ)
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੰਨਤ

"Physical death I do not fear
death of conscience is a sure death"
Sant Jarnail Singh Bhindranwale

JUNE
1984
GHALLUGHARA

ਪ੍ਰਣਾਮ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ

COMMEMORATING MARTYRS OF JUNE 1984 GHALLUGHARA

Friday June 6

Saturday June 7

Sunday June 8

10:00 AM
ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ
Arambh Sri Akhand Path Sahib

6:00 PM ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ
Path Sri Rehraas Sahib
6:20 PM ਆਰਤੀ ਕੀਰਤਨ
Arti Kirtan
7:00 PM ਕਥਾ
Katha
7:20 PM ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ
Dhadi Vaaran
8:45 PM ਸਮਾਪਤੀ
Samapati

6:00 PM ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ
Path Sri Rehraas Sahib
6:20 PM ਆਰਤੀ ਕੀਰਤਨ
Arti Kirtan
7:00 PM ਕਥਾ
Katha
7:20 PM ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ
Dhadi Vaaran
8:45 PM ਸਮਾਪਤੀ
Samapati

7:00 AM ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ
Asa Ki Vaar
9:30 AM ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ
Bhog Sri Akhand Path Sahib
10:25 AM ਕੀਰਤਨ
Kirtan
11:05 AM ਕਥਾ
Katha
11:45 AM ਪੰਥਕ ਬੁਲਾਰੇ
Panthic Speakers
12:15 PM ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ
Dhadi Vaaran
1:30 PM ਸਮਾਪਤੀ
Samapati

ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ
ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲਖਾਨੇ
Protest at Chicago Indian Consulate
Friday June 6 at 1:00 PM
Buses Leave from
Gurdwara Sahib at 11:30 AM

SIKH Religious Society
Gurdwara Palatine

ਢਾਡੀ ਜਥਾ
ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੰਡਿਆਲਾ
Dhadi Jatha
Bhai Ranjit Singh Jandiala

1280 WINNETA ST., PALATINE IL 60067 PH. (847) 358-1117 WWW.SRSCHICAGO.ORG

EMAIL: CONTACTUS@SRSCHICAGO.ORG

‘ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰੀਕਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਮਹੀਨਾ ਮਈ’ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਾਲਾਨਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰੀਕਨ, ਨੇਟਿਵ ਹਵਾਈਅਨ ਅਤੇ ਪੈਸੀਫਿਕ ਆਈਲੈਂਡਰ ਹੈਰੀਟੇਜ ਮਈ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਮਈ ਦਾ ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰੀਕਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਮਹੀਨਾ ਇੱਕ ਸਾਲਾਨਾ ਜਸ਼ਨ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਯੁਕਤ

ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰੀਕਨ, ਨੇਟਿਵ ਹਵਾਈਅਨ ਅਤੇ ਪੈਸੀਫਿਕ ਆਈਲੈਂਡਰ

ਅਮਰੀਕੀ, ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ 3 ਵਾਰ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ

ਦੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਹੁਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ, ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰੀਕਨ ਅਤੇ ਪੈਸੀਫਿਕ ਆਈਲੈਂਡ ਵਾਸੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ

ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਵਾਇਤੀ, ਕਲਾਤਮਕ, ਭੋਜਨ, ਤਿਉਹਾਰਾਂ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਏਏਸੀਸੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਕੱਤਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰੀਕਨ ਕੋਲੀਸ਼ਨ ਆਫ ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਏਏਸੀਸੀ) ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਮਰੀਕੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕਜੁੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।”

ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮੈਰੀਕਨ, ਮੂਲ ਹਵਾਈਅਨ ਅਤੇ ਪੈਸੀਫਿਕ ਆਈਲੈਂਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕਲਾ, ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਸਮੇਤ ਅਮਰੀਕੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਏਸ਼ੀਆਈ, ਮੂਲ ਹਵਾਈਅਨ ਅਤੇ ਪੈਸੀਫਿਕ ਆਈਲੈਂਡਰ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਈ ਦਾ AAPI ਵਿਰਾਸਤੀ ਮਹੀਨਾ। ਫੈਡਰਲ ਏਸ਼ੀਅਨ ਪੈਸੀਫਿਕ ਅਮਰੀਕਨ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, AANHPI ਹੈਰੀਟੇਜ ਮਹੀਨਾ 2025 ਦਾ ਥੀਮ “ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਲਚਕੀਲੇਪਣ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ” ਹੈ।

ਮਈ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ AANHPI ਹੈਰੀਟੇਜ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 7 ਮਈ, 1843 ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਜਾਪਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੋਲਡਨ ਸਪਾਈਕ ਦਿਵਸ, 10 ਮਈ, 1869 ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਚੀਨੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਟ੍ਰਾਂਸਕੋਟੀਨੈਂਟਲ ਰੇਲ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਂਸਕੋਟੀਨੈਂਟਲ ਰੇਲਮਾਰਗ

ਦੇ ਯੋਗਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਮਹੀਨੇ-ਲੰਬੇ ਜਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ।

1980 ਤੋਂ 1990 ਤੱਕ, ਹਰੇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਏਸ਼ੀਅਨ/ਪੈਸੀਫਿਕ ਅਮੈਰੀਕਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਵੀਕ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਘੋਸ਼ਣਾਵਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ। 2009 ਵਿੱਚ ਏਸ਼ੀਅਨ/ਪੈਸੀਫਿਕ ਅਮੈਰੀਕਨ ਹੈਰੀਟੇਜ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਏਏਪੀਆਈ ਹੈਰੀਟੇਜ ਮਹੀਨਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੌਂਦ, ਪਿੰਡ ਛੱਜਲ ਵੱਡੀ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 1899 ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਆਇਆ, ਆਖਰਕਾਰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਵੈਲੀ ਅਤੇ ਰਿਵਰਸਾਈਡ ਕਾਉਂਟੀਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 1957 ਵਿੱਚ ਯੂਐਸ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਏਸ਼ੀਅਨ

ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਸਕਣ। 1892 ਵਿੱਚ ਤਾਰਾਗੜ੍ਹ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ, ਜਿਸਨੇ ਯੂਸੀ ਬਰਕਲੇ ਤੋਂ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪੀਐਚਡੀ ਕੀਤੀ, ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਜਿੱਤ ਲਿਆ।

2021 ਵਿੱਚ, ਕਮਲਾ ਹੈਰਿਸ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਮਰੀਕੀ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਉਸਾ ਵਾਂਸ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ/ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮਹਿਲਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕੀ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਉਦਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਸਰਕਾਰ, ਫੌਜ, ਫਾਰਮੇਸੀ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਚੋਟੀ

ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੇ ਨਸਲੀ ਸਮੂਹ ਹਨ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ 2020 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਏਸ਼ੀਆਈ ਜਾਂ ਪੈਸੀਫਿਕ ਆਈਲੈਂਡਰ ਮੂਲ ਦੇ ਲਗਭਗ 20.6 ਮਿਲੀਅਨ ਲੋਕ ਸਨ। ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਮਰੀਕਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਲਗਭਗ 7 ਫੀਸਦੀ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਤੋਂ, ਏਸ਼ੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸਲਵਾਦ, ਪੱਖਪਾਤ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਏਸ਼ੀਆਈ ਗੋਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ, 1942-1945 ਤੱਕ, ਜਾਪਾਨੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਏਸ਼ੀਅਨ ਵਿਰੋਧੀ ਨਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਰੋਪਦੀ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਬਿੱਲ ‘ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਹੱਦ ਬੰਨ੍ਹਣ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ‘ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਐਮ. ਕੇ. ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਕਤ ਮਾਮਲਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ‘ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ।

ਇਸੇ ਫੈਸਲੇ ‘ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਬਿੱਲ ‘ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਸੁਪਰੀਮ

ਕੋਰਟ ਤੋਂ 14 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਹਨ, ਜਿਸ ‘ਚ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਅਮਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਕੋਲ ਕੋਈ ਬਿੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬਦਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਰਾਜਪਾਲ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹਨ? ਕੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ‘ਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਧਾਰਾ 361 ਰਾਹੀਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ‘ਤੇ ਨਿਅੰਤਰਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਹੱਦ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਪੁੱਛੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਰਾਏ ਲੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ? ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ

ਫੈਸਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 142 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੁਰਮੂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ

ਸਰਕਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਵਾਦ ਸਿਰਫ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਹੀ ਸੁਲਝਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ‘ਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ. ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ‘ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ‘ਚ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਆਰ. ਐਨ. ਰਵੀ ਕੋਲ ਪਏ ਬਕਾਇਆ ਬਿੱਲਾਂ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਉਠਾਏ ਸਵਾਲ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ‘ਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਐਮ. ਕੇ. ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਮੰਚ ਐਕਸ ‘ਤੇ ਪਾਏ ਸੰਦੇਸ਼ ‘ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ : ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਚੁਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

Balbir (Bill) Grewal
MORTGAGE LOAN OFFICER
NMLS# 353442

Sistar Mortgage
A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans
Available in Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859

balbir.grewal@sistarmortgage.com
balbirgrewal.sistarmortgage.com
<https://www.nmlsconsumeraccess.org>

Corporate NMLS# 68434
AZ License# BK-0945946

GoldenKey
LENDING

Grow your business with our Strategic

COMERCIAL LOAN SOLUTIONS

Partner with us for expert guidance and support

Contact Us at

317-620-4100
www.goldenkeylending.com

We speak your Language
English • ਪੰਜਾਬੀ • ਹਿੰਦੀ • اردو

325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202

NMLS 147421

Please Join Us!

Memorial Day Parade

MAY 26, 2025 8:00 AM

618 N. PLUM ST.
SPRINGFIELD, OH 45504

Parking: 474 N Yellow Springs St, Springfield, OH 45504

Contact Avtar Singh : 937-206-4674

Lunch after Parade: 441 Aberfelda Dr. Springfield, OH 45504

ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਨੇ ਚੁਪਚਾਪ ਦਫ਼ਨਾਇਆ

ਤੁਰਬਤ: ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚੁਪਚਾਪ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਪੋਸਟ (ਟੀਬੀਪੀ) ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ।

ਟੀਬੀਪੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਬਤ ਦੇ ਤਾਲੀਮੀ ਚੌਕ ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿਚ ਚੁਪਚਾਪ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ' ਦਿੱਤਾ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਮਹਿਲਾਵਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹ ਨੇ ਮੁੱਖ ਰਾਜਮਾਰਗ 'ਤੇ -ਧਰਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ ਕਿ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਆਖਰੀ ਸਸਕਾਰ ਲਈ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ 1580 ਕਰੋੜ ਦੀ ਜੀ.ਐੱਸ.ਟੀ. ਚੋਰੀ, ਦੋ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਜੈਪੁਰ: ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਟੇਟ ਜੀਐੱਸਟੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਨਾਗੌਰ ਤੋਂ ਕੋਟਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਨੌਂ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰ ਕੇ 1580 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਪਾਨ ਮਸਾਲਾ ਤੇ ਜਰਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਯੂਨਿਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਕਮਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਗਰਵਾਲ ਤੇ ਗੋਰਵ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਟਾ ਦੇ ਇੰਦਰਪ੍ਰਸਤ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ 'ਚ ਤਿੰਨ ਯੂਨਿਟਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਟੀਮ ਨੇ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ

'ਚ ਸੁਪਾਰੀ, ਪਿਪਰਮਿੰਟ, ਐਸੈਂਸ, ਨਕਲੀ ਕੱਥਾ, ਤੰਬਾਕੂ, ਪੈਕਿੰਗ ਸਮੱਗਰੀ, ਕੱਚਾ ਜਰਦਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਖੋਖਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਕ ਮੁਅੱਤਲ

ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ: ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਭਿਜੀਤ ਕਪਲਿਸ਼ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਧੀਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਵਿਕਾਸ), ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਮਗਨਰੋਗਾ

ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਪਿੰਡ ਖੋਖਰ ਦੇ ਗ੍ਰਾਮ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਕ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੋਡਲ ਅਫ਼ਸਰ ਮਗਨਰੋਗਾ ਤੇ ਏਪੀਓ ਮਗਨਰੋਗਾ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਵਧੀਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ

(ਵਿਕਾਸ) ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੋਖਰ ਵਿਖੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕੰਮ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਕ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਡਿਊਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਤਾਹੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੀਆਰਐਸ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਮਸਟਰ ਰੋਲ ਅਲਾਟ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚੈਕਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਮਗਨਰੋਗਾ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਕਮਾਂ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਾ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਮਗਨਰੋਗਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਹਾਇਕ

ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੋਡਲ ਅਫ਼ਸਰ ਮਗਨਰੋਗਾ ਅਤੇ ਏਪੀਓ ਮਗਨਰੋਗਾ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੌਰਾਨ ਸਬੰਧਤ ਜੀਆਰਐਸ ਦਾ ਹੈੱਡਕੁਆਟਰ ਦਫ਼ਤਰ ਏਡੀਸੀ (ਵਿਕਾਸ) ਰਹੇਗਾ।

ਮੁੰਬਈ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੇ ਤਾਜ ਹੋਟਲ ਨੂੰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ

ਮੁੰਬਈ: ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਫ਼ਤਰਪਤੀ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਹੋਟਲ ਨੂੰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਧਮਕੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਖਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੁੰਬਈ ਏਅਰਪੋਰਟ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਇਸ ਧਮਕੀ 'ਚ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਵਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਦੱਖਣ ਮੁੰਬਈ 'ਚ ਗੇਟਵੇ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਸਥਿਤ ਹੋਟਲ ਤਾਜ ਮਹਿਲ ਨੂੰ 26 ਨਵੰਬਰ, 2008 ਦੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ 'ਚ ਵੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਈਮੇਲ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ

ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਈਮੇਲ 'ਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਐੱਸ ਸ਼ਿਕਰ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਅਤੇ ਹੋਟਲ

ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੰਬ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਸਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੁਹਿੰਮ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਵਿਚ ਪਾਰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਸੈਲਫ ਸਟੋਰੇਜ

Indianapolis, IN

Yard Address: 10318 Pendleton Pike, Indianapolis, IN 46236

PARK MONTHLY!

Semiyard

Parking & Self-Storage Available

Download Semiyard App & Book

916 755 0085

Mobile & Text:

916 610 0033

SCAN ME !

24/7 Access & Support

ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਸੀ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ

ਹਮਲੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਕੀਤਾ ਨਾਕਾਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪਹਿਲਗਾਮ ਅੰਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੰਧੂਰ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਥਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ ਏਅਰ ਡਿਫੈਂਸ ਸਿਸਟਮ ਨੇ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਕਤ ਖੁਲਾਸਾ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 15 ਇਨਫੇਂਟਰੀ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਆਫਿਸਰ ਇਨ ਕਮਾਂਡ (ਜੀ ਓ ਸੀ) ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਕਾਰਤਿਕ ਸੀ. ਸ਼ੇਸ਼ਾਦਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਖਦਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਨਾਗਰਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਨਿਕਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਸੀ।

ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਡਰੋਨ ਅਤੇ ਲੰਮੀ ਦੂਰੀ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਾਈਲਾਂ ਸਮੇਤ ਹਵਾਈ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੈਨਾ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 8 ਮਈ ਦੀ ਸਵੇਰ, ਤਤਕਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਰਹਿਤ ਹਥਿਆਰਾਂ, ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਨਾਲ ਡਰੋਨ ਅਤੇ ਲੰਮੀ ਦੂਰੀ ਦੀਆਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਚੌਕਸ ਸੈਨਾ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਡਰੋਨਾਂ ਅਤੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਮੁੱਖ ਟੀਚਾ ਸੀ। ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਸ਼ੇਸ਼ਾਦਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਗੋਲਡਨ ਟੈਂਪਲ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਵਾਈ ਰੱਖਿਆ ਕਵਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਆਧੁਨਿਕ ਹਵਾਈ ਰੱਖਿਆ ਸਿਸਟਮ ਅਪਣਾਇਆ। ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਨੇ

ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦਾਗੀਆਂ

ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹੋਰ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਹਵਾ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦਾਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਰੋਨ ਹਮਲੇ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰਫ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਮਲੇ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਤੋਪਾਂ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਫੌਜ ਦੇ ਹਵਾਈ ਰੱਖਿਆ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਸੁਮੇਰ ਇਵਾਨ ਡਾਕੂਨਹਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੰਧੂਰ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੇਂਡ ਗ੍ਰੇਡੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ 'ਚ ਹਵਾਈ ਰੱਖਿਆ ਤੋਪਾਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਡ੍ਰੋਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਨ ਤੇ ਤਬਾਹ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਮਿਲੀ। ਏਐੱਨਆਈ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇੰਟਰਵਿਊ 'ਚ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਡੀਕੂਨਹਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਗਏ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਏਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਹਿਯੋਗ ਉਦੋਂ ਮਿਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਉੱਥੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੌਜ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਖਾਰਜ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਉਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਨੇ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੰਧੂਰ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੰਨਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਇੱਥੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ, ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਆਸਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਰੁਕੀ ਜੰਗ

ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸੰਸਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਵਿਦੇਸ਼

ਸਕੱਤਰ ਵਿਕਰਮ ਮਿਸਰੀ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 'ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੰਧੂਰ' ਅਤੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਦਰਮਿਆਨ ਹਾਲੀਆ ਤਣਾਅ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਵਾਇਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਹਮਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਿਸਰੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਲਿਆ। ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਸਨ।

ਕੁਝ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਟਕਰਾਅ 'ਚ ਚੀਨੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮਿਸਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਸ਼ੀ ਬਰੂਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਬੈਨਰਜੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਾਜੀਵ ਸ਼ੁਕਲਾ ਅਤੇ ਦਿਪਦਰ ਗੁੱਡਾ, ਏ. ਆਈ. ਐਮ. ਆਈ. ਐਮ. ਦੇ ਅਸਦੁਦੀਨ ਓਵੈਸੀ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅਪਰਾਜਿਤਾ ਸਾਰੰਗੀ ਅਤੇ ਅਰੁਣ ਗੋਵਿਲ ਸਮੇਤ

ਕਈ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਹਲਕਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਦੇ ਟਵੀਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਟਰੰਪ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਰਮਿਆਨ ਦੁਵੱਲਾਮੁੱਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਹਿਲਗਾਮ ਹਮਲੇ ਦਾ ਕਰਾਰਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਪੈਨਲ ਨੂੰ ਕਈ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸਫ਼ਾਰਤੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ, ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਸਥਿਰਤਾ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਮਿਲ ਰਹੇ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੁੜ ਉਸਾਰੇਗਾ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਮੁਰੀਦਕੇ 'ਚ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਤਬਾਹ ਕੀਤੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਅਤਿਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਮਾਤ-ਉਦ-ਦਾਵਾ (ਜੇਯੂਡੀ) ਦੇ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਅਤੇ ਮਸਜਿਦਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮਰਕਜ਼ੀ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ (ਪੀਐੱਮਐੱਮਐੱਲ) ਨੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ।

ਪੀਐੱਮਐੱਮਐੱਲ ਜਮਾਤ-ਉਦ-ਦਾਵਾ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਵਿੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤਇਬਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ। ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਸੰਧੂਰ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ 7 ਮਈ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਮਕਬੂਲਾ ਕਸ਼ਮੀਰ (ਪੀਓਕੇ) 'ਚ 9 ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜੈਸ਼-ਏ-ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਗੜ੍ਹ

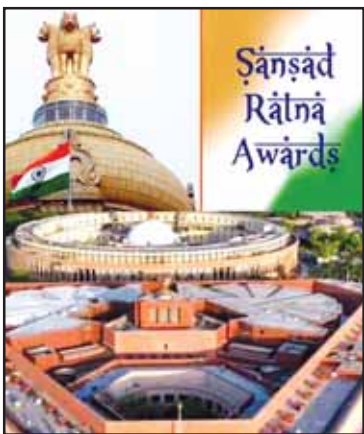
ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਅਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਦਾ ਮੁਰੀਦਕੇ ਸਥਿਤ ਅੱਡਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 40 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਮੁਰੀਦਕੇ 'ਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਮਸਜਿਦ ਅਤੇ ਇਕ ਵਿਦਿਅਕ ਕੰਪਲੈਕਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਹਮਲੇ 'ਚ ਜੇਯੂਡੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਕੁਨ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਾਜ਼ੇ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ, ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਐੱਮਐੱਮਐੱਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਖਾਲਿਦ ਮਸੂਦ ਸਿੰਘੂ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ, "ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਮਲੇ 'ਚ ਤਬਾਹ ਹੋਈਆਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

ਸਤਾਰਾਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ 'ਸੰਸਦ ਰਤਨ ਪੁਰਸਕਾਰ'

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤਰੁਹਰੀ ਮਹਿਤਾਬ ਤੇ ਰਵੀ ਕਿਸ਼ਨ ਸਮੇਤ 17 ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਦੋ ਸੰਸਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਰਤਨ ਪੁਰਸਕਾਰ 2025 ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਈਮ ਪੁਆਇੰਟ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਦ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਐਨਸੀਬੀਸੀ) ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੰਸਰਾਜ ਅਹੀਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਜਿਊਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਹਿਤਾਬ, ਸੁਪ੍ਰੀਆ ਸੁਲੇ (ਐੱਨਸੀਪੀ ਸ਼ਰਦਚੰਦਰ ਪਵਾਰ), ਐੱਨਕੇ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦਰਨ (ਰਿਵੋਲਿਊਸ਼ਨਰੀ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ) ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਰੰਗ ਆੱਪਾ ਬਾਰਨੇ ਨੂੰ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ 'ਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ 'ਚ ਕਿਹਾ

ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚਾਰੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ 15ਵੀਂ

ਅਤੇ 17ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਉਹ

ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ 'ਚ ਵੀ ਇਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂਆਂ 'ਚ ਸਮਿਤਾ ਵਾਘ (ਭਾਜਪਾ), ਅਰਵਿੰਦ ਸਾਵੰਤ (ਯੂਥੀਏ), ਨਰੇਸ਼ ਗਣਪਤ ਮਹਸਕੇ (ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ), ਵਰਸ਼ਾ ਗਾਇਕਵਾਤ (ਕਾਂਗਰਸ), ਮੇਧਾ ਕੁਲਕਰਨੀ (ਭਾਜਪਾ), ਪ੍ਰਵੀਨ ਪਟੇਲ (ਭਾਜਪਾ), ਰਵੀ ਕਿਸ਼ਨ (ਭਾਜਪਾ), ਨਿਸ਼ੀਕਾਂਤ ਦੂਬੇ (ਭਾਜਪਾ), ਮਹਾਜਨ ਪੀਪੀਪੀ (ਭਾਜਪਾ), ਬਾਰੂਜੇਪੀਪੀ (ਭਾਜਪਾ) ਮਦਨ ਰਾਠੌਰ (ਭਾਜਪਾ) ਸੀਐੱਨ ਐਨਾਦੁਰਾਈ (ਦ੍ਰਵਿੜ ਮੁਨੇਤਰ ਕੜਗਮ) ਤੇ ਦਿਲੀਪ ਸੈਕੀਆ (ਭਾਜਪਾ)। ਦੋ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀਆਂ-ਵਿੱਤ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ-ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਸਦ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਬਾਰੇ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਬਾਰੇ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਵੀ 'ਸੰਸਦ ਰਤਨ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਲਈ ਚੁਣਿਆ

ਜਲੰਧਰ: ਜਲੰਧਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਰਤਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੀਤੇ 16 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਰਹੂਮ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ. ਏਪੀਜੇ ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਸੰਨ 2010 'ਚ ਪ੍ਰਾਈਮ ਪੁਆਇੰਟ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਇਸ ਵਾਰ 17 ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਦੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੰਨੀ ਦੀ ਚੋਣ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਜੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਪੱਖੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਐਵਾਰਡ 26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

24 ਮਈ, ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ

ਸੰਕਟ ਸੰਕਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਪਹਿਲਗਾਮ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਟਕਰਾਅ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਸਿੰਧੂ ਜਲ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਖ਼ਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕਦਾਚਿਤ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ 65 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1960 ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਵਗਦੇ ਸਿੰਧ ਸਮੇਤ ਛੇ ਦਰਿਆਵਾਂ 'ਚੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੰਧੂ ਨਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਜੋ 6 ਦਰਿਆ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ, ਸਤਲੁਜ, ਸਿੰਧ, ਚਿਨਾਬ ਅਤੇ ਜੇਹਲਮ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਤਿੰਨ ਸਿੰਧ, ਚਿਨਾਬ ਅਤੇ ਜੇਹਲਮ ਦਾ 80 ਫ਼ੀਸਦੀ ਪਾਣੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਧੀ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਰਾਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਰਤ ਲਗਾਤਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਇਹ ਦਰਿਆ ਭਾਰਤ 'ਚੋਂ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਸਾਂਝ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ 6 ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਜਲ ਸੰਧੀ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲਗਾਮ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਇਸ ਸਖ਼ਤ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੱਕਾ-ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਲ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਭੇਜੇ ਗਏ ਰਸਮੀ ਪੱਤਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਧੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਏ। ਪਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਸਥਾਰ ਵੀ ਭੇਜਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 22 ਕਰੋੜ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਇਹ 5ਵਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ (ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ.) ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ 23 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ 40 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਾਮੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਆਬਾਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਸਰਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਧਨ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਬਾਗ਼ਬਾਨੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਪਾਹ, ਗੰਨਾ, ਕਣਕ, ਚੌਲ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਉਪਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਪਾਹ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਇੱਥੋਂ 75 ਫ਼ੀਸਦੀ ਨਿਰਯਾਤ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਪਸ਼ੂ ਧਨ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਚਾਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਰਕਬਾ 2.3 ਕਰੋੜ ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ 44 ਫ਼ੀਸਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਨਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਵਾਲਾ ਬਹੁਤਾ ਰਕਬਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਹੈ।

ਉੱਝ ਇੱਥੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਖੇਤੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਅਸਾਵੀਂ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਥੇ 2 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਿਸਾਨ ਹੀ 45 ਫ਼ੀਸਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਛੋਟਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ, ਜੋ 90 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ, ਕੋਲ ਤਾਂ ਢਾਈ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਆਰਥਿਕਤਾ ਡੋਲ ਜਾਏਗੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸੈਯਦ ਅਲੀ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸੰਧੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪੱਲਾ ਝਾੜ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਸ ਸੰਧੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸੰਧੀ ਪ੍ਰਤੀ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਹੈ। ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜਲ ਸੰਧੀ ਅਧੀਨ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੋਕੇ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੱਲ ਕਧਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇਗੀ ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ।

ਮਜੀਠਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਨੇ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਦੀ 'ਯੁੱਧ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ' ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਜੀਠਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ 28 ਮੌਤਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਚੱਲ ਰਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 'ਯੁੱਧ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ' ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਰਮਿਆਨ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਨਿਗੂ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ

ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ
ਫੋਨ: 98885-44001

ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਨਕ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਤੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਕੇ 16 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮਾਮਲਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਬਕਾਰੀ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਪੀਤਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਰਾਹਤ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਹੀ 'ਜ਼ਿੰਮੇਬਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ' ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵੈਸੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਦਿਤੂਬਾ, ਸੁਨਾਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ ਕਰੀਬ ਦੋ ਦਰਜਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਕਲੀ ਜਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ 'ਮਾਫੀਆ' ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮੌਤਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ.) ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਖ਼ਿਲਾਫ ਢੁੱਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉੱਪਰ ਗਰੀਬ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸੱਬਰ ਨਾ ਵਿਛੋੜੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਤਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮਿਸਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੋਤੂ-ਮੋਟਾ ਨਸ਼ਾ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ 'ਨਸ਼ੇਤੀਆਂ' ਦੇ ਘਰ ਢਾਹੁਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਨਸ਼ੇ ਸਮੇਤ ਫੜੀ ਗਈ ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਾ ਬੋਤੂ ਜਿਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉੱਪਰ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਹਕੀਕੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਰਫ ਮੀਡੀਆ ਖਾਸਕਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਪਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਹੀ ਚਾਹਵਾਨ ਹੈ।

ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਵਕਫੇ ਦਰਮਿਆਨ ਮਾਝਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਸਤ 2020 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ

ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ 120 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿਚਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫਰਵਰੀ 2023 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ

ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਨੂੰ ਘੋਖਦਿਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਹੁਣ ਮਜੀਠਾ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਨਾਮ, ਦਿਤੂਬਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚਲੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵੀ ਗਰੀਬ ਦਲਿਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਜੋ ਦਿਹਾਤੀ ਵਗੈਰਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਤਲਬ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਗਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮਿਆਰੀ 'ਜ਼ਹਿਰ' ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀ ਸਸਤੀ ਤੋਂ ਸਸਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਦੀ ਕੀਮਤ 280 ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਹਰਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਹਿੰਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਜਾਅਲੀ ਮਾਰਕੇ ਲਗਾ ਕੇ ਠੇਕੇ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਭਾਅ 'ਤੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਮਜੀਠਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਸਹਿਤ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਮੀਥਾਨੋਲ ਜਿਹਾ ਘਾਤਕ ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਦਕਿ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਮਿਆਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਲੋਕ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਭਾਜਪਾ ਵਰਗੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੌਰਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਦੀ 'ਪਹੁੰਚ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਫੀਆ ਖ਼ਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਤੱਥ ਵੀ ਇਹੋ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ 2010 ਦੌਰਾਨ ਦਸੂਹਾ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ 16 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦਕਿ 2012 ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਨੰਗਲ ਜੌਹਲ ਅਤੇ ਬੱਲੋਵਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ 18 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ 2020 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ 120 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਡਲ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸੂਬੇ ਗੁਜਰਾਤ ਅੰਦਰ ਜੁਲਾਈ 2022 ਵਿਚ 42 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਪੀਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋ ਜਿਸ

ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਉਸਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਲਟਾ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੰਦਾ ਵਿਵਹਾਰ

ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ 39 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਦ ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਉੱਠੀ ਤਾਂ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ, 'ਜਿਹੜਾ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਵੇਗਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਰੇਗਾ ਹੀ; ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'। ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 'ਜ਼ਹਿਰ' ਵੇਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਨਾਮ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਦ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਠੇਕੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਇਹ ਤਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਉੱਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਸਿੱਧੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਉੱਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਟੈਕਸ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਜਾਂ ਤੀਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਮੋਟਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਔਸਤ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਟੈਕਸ ਆਮਦਨ ਦਾ 7 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਰਾਬ ਉੱਤੇ ਲੱਗਦੇ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਗੁਜਰਾਤ, ਬਿਹਾਰ, ਨਾਗਾਲੈਂਡ, ਮਿਜ਼ੋਰਮ, ਲਕਸ਼ਦੀਪ ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਔਸਤ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁੱਲ ਟੈਕਸ ਵਿਚ 10 ਤੋਂ 15 ਫ਼ੀਸਦ ਬਣੇਗਾ। ਕਈ ਸੂਬੇ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੈਕਸ ਕਮਾਈ ਦਾ 20 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਰਾਬ 'ਤੇ ਲੱਗਦੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਫਲੌਤੀਆਂ 'ਤੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਉੱਪਰ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਜਾਂ 'ਆਪ' ਲੀਡਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਉੱਪਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਖੁਦ ਸੁਰਖਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ,

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 14 'ਤੇ)

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਕਿਸ ਨੇ ਕੀ ਫੁਡਾਇਆ ?

ਚਸਕੇ ਜੀਭ ਦੇ ਚਟਪਟੇ ਖਾਣਿਆਂ ਨੇ, ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਹੀ ਘਰੋਂ ਦੁੜਾਇ ਦਿੱਤੀ। ਦੇ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਟੀਵੀ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਨੇ, ਵਹੁਟੀ ਸੱਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਾਇ ਦਿੱਤੀ। ਆਖਾ ਮੰਨਣਾ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ, ਇਹ ਵਿਰਾਸਤੀ ਰੀਤ ਹੜਾਇ ਦਿੱਤੀ। ਇੰਗਲਿਸ਼-ਮੋਹ ਨੇ ਰੋਲ 'ਤੇ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਓਪਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਾਇ ਦਿੱਤੀ। ਪੈਂਟ-ਸ਼ਰਟ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਈ, ਦੇਸੀ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਰੀਝ ਉੜਾਇ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਖਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹਿਣ 'ਸਕਰੀਨ' ਉੱਤੇ, ਹੁਣ ਫੇਸ-ਬੁੱਕ ਨੇ 'ਬੁੱਕ' ਫੁਡਾਇ ਦਿੱਤੀ!

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਰੋ

ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ

31 ਮਈ 2025 ਸਥਾਨ: ਬਸੀ ਵੁੱਡਜ਼, ਐਲਕ ਗਰੇਵ ਵਿਲੇਜ

ਮੇਲੇ ਦੇ ਰੂਹ-ਏ-ਰਵਾਂ

ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ (ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ) ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਰ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੋਨਾ ਗਰੇਵਾਲ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ ਗੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਜਿੰਦਰ ਬੈਨੀਪਾਲ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਬਲਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ ਦੀਪਇੰਦਰ ਵਿਰਕ ਹਨੀ ਖੰਗੂੜਾ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਵਿਛੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ

ਲਖਵਿੰਦਰ ਬਿਹਾਰੀਪੁਰੀਆ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭੂਰ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਵਾਲੀਬਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਢੀਂਡਸਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਸਮਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ

ਸਵ. ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

Sharan Kaur CEO, Singh Financing
Ph: 832-604-6905
F: 800-886-4082

www.singhfinancing.com
10206 Fairbanks N. Houston Rd. Houston, TX 77064
Invoice Factoring Services

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਢੀਂਡਸਾ ਬਰਦਰਜ਼ ਬੱਬੂ ਐਪਲਟਨ

ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਖਾੜਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕ ਕਰਨਗੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ

ਕਮਲਜੀਤ ਘੁਮਾਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਿੰਦੀ ਛੀਨਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰ

ਜਿੰਦੀ ਖੰਗੂੜਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਜੱਸੀ ਸਰੋਤਾ ਗਗਨ ਬਾਜਵਾ ਗੋਲਡੀ ਲਾਲੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਮਰਾ ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਵਿੱਕੀ ਸ਼ੰਮੀਪੁਰੀਆ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ ਸ਼ੇਰਾ ਖਾਂਬੜਾ

ਪਾਲੀ ਧਾਲੀਵਾਲ ਮਿੰਦਰ ਭੱਠਲ ਜਗਜੀਤ ਨਾਹਲ ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਮਠਾੜੁ ਸੋਨੂੰ ਸਰੋਤਾ ਨੋਨਾ ਸਰੋਤਾ ਓਂਕਾਰ ਸਰੋਤਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਸੰਧੂ ਹਰਬੰਤ ਗਰੇਵਾਲ

ਸੁਖਵੀਰ ਉੱਪਲ ਅਜੇ ਕੁਮਾਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਭੱਟੀ ਹਰਕਮਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਰਜੀਤ ਸੰਧੂ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ ਦਾਖਾ

ਗੁਰਪਾਲ ਸੰਧੂ ਜੋਤੀ ਸਰੋਤਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੀ ਸੀ ਬੰਟੀ ਕਨੋਸ਼ਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਜਗਦੀਪ ਬਰਿਆਣਾ ਮਨਦੀਪ ਨਿੱਝਰ ਗੋਗਾ ਘੁਮਾਣ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਦੀਪਾ ਹੀਰ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਵਿੱਕੀ ਸ਼ੰਮੀਪੁਰੀਆ 215-917-9885
ਬਲਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ 773-469-9384
ਜਤਿੰਦਰ ਖੰਗੂੜਾ 224-381-2830

ਜਿੰਦੀ ਖੰਗੂੜਾ 847-529-1464
ਜਗਜੀਤ ਨਾਹਲ 224-678-4900
ਓਂਕਾਰ ਸਰੋਤਾ 708-745-1815

ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ 847-732-9813
ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ 773-759-0433
ਲੱਖਾ ਬਿਹਾਰੀਪੁਰ 630-706-0925

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਸਵ. ਸਰਪੰਚ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਖਾਸਰੀਆ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ:-

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦੀ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੂਟਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਿੱਕਾ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ

ਸੰਦੀਪ ਸਹੋਤਾ ਏ ਜੇ ਸੰਧੂ ਕੁਲਵੰਤ ਢਿੱਲੋਂ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਕੁਮਾਰ ਬੀ ਸੀ ਟਰੱਕਿੰਗ

ਰਾਜ ਪੰਮਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਫੀਨਾ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਜਿੰਦਰ ਚਾਹਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ

ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮਿਆਣੀ ਸਤਪਾਲ ਸੱਤਾ ਰਣਦੀਪ ਪਾਲ ਰਿੰਕੂ ਜੱਗੀ ਸਿੰਘ ਘੋੜਾ ਪਰਮਿੰਦਰ ਗੋਲਡੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਗੁਰਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਗੁਰਦੀਪ ਤੂਰ ਗੈਰੀ ਤੂਰ ਸਤੀਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ ਸਤਪਾਲ ਬੈਂਸਾਂ ਕੁਲਜੀਤ ਗਿਲਜੀਆਂ ਗੁਰਬਾਜ਼ ਤੂਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਤੂਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਬਰਾੜ

ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਤੀਜੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਜਸਪਾਲ ਅਟਵਾਲ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸੰਨੀ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਪਵਨ ਬੱਲ ਸੁਖੀ ਟੁੱਟ

ਹਰਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਮਨਜੀਤ ਮੱਟੂ ਲਾਡੀ ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ ਮੰਗਾ ਮੱਟੂ

ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ

ਬੈਸਟ ਰੇਡਰ ਤੇ ਸਟਾਪਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਸਵ. ਫੁੰਮਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਵ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਟਿਵਾਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ

ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰਜ਼

ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੱਕੀ ਸਨੀ ਗਿੱਲ ਜਸਵਿੰਦਰ ਪੁਰੇਵਾਲ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਪੱਡਾ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ ਬਲਜਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ ਵੀਰ ਬਰਾੜ

ਗੋਲਡ ਸਪਾਂਸਰ

ਰਛਪਾਲ ਖੰਗੂੜਾ ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਪਾਲ ਖਲੀਲ ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਰਿੰਪੀ ਖੱਟੜਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਜਿੰਮੀ ਲਸੋਈ ਸੁਖਵੀਰ ਨਾਰੀਕੇ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸੱਤਾ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਬਿਕਰਮ ਸਿੱਧੂ ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ

ਸਵ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ ਰਾਣਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਸੋਨੀ ਹਿੰਦੂਸਟਨ ਜੱਸੀ ਪਾਲੀਵਾਲ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੰਗ ਪਰਮਿੰਦਰ ਖੱਟੜਾ ਮੱਖਣ ਗਿੱਲ ਬੌਬੀ ਖੱਟੜਾ ਹਰਿੰਦਰ ਟਿਵਾਣਾ ਸੱਤਾ ਖੱਟੜਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ

ਦਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਵਾਲ ਕੰਵਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੋਪੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਸੁਖਵੰਤ ਪਹਿਲਵਾਨ ਅਜੇ ਭੰਗੂ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਝਾਵਰ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹੋਤਾ

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਸਿਲਵਰ ਸਪਾਂਸਰ

ਡਾ. ਵਿਕਰਮ
ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ
ਸਿੰਘ

ਗੁਰਦੇਵ
ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ

ਚਰਨਜੀਤ
ਸਮਰਾ

ਟੋਨੀ
ਸਿੰਘ

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਸੁਮਲ

ਫੇਸੀ ਬਰਦਰਜ਼

ਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ

ਮਨਜਿੰਦਰ
ਬੈਨੀਪਾਲ

ਸੁਖਬੀਰ ਸੇਂਹੀ

ਅਜੀਤਪਾਲ
ਸਿੰਘ ਬੈਨੀਪਾਲ

ਲਖਵੀਰ
ਗਰੇਵਾਲ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ
ਗਰੇਵਾਲ

ਰੈਪੀ ਸਿੰਘ

ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ
ਮਾਂਗਟ

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਵਿਕ ਬਾਵਾ

ਸੁਖੀ ਸਿੰਘ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ

ਸੁੱਖਾ ਬੱਲ

ਬਲਜੋਤ ਸਿੰਘ

ਮੌਂਟੀ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੀ ਵਿਰਕ

ਜੋਰਾ ਗਾਖਲ

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ
ਪੁਨੀ

ਗੋਪੀ ਗਾਖਲ

ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ

ਮੇਜਰ ਚਾਹਲ

ਦਲਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਬਲਬੀਰ
ਬੈਨੀਪਾਲ

ਜਤਿੰਦਰ ਭੰਡਾਲ

ਸੋਨੀ ਐਂਜਲਾ

ਪਰਮਿੰਦਰ
ਬਾਠ

ਗੁਰਮੀਤ
ਬਾਠ

ਲਖਵੀਰ
ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਵਿਰਕ

ਦਿਲਰਾਜ ਢੀਂਡਸਾ

ਜਗਜੀਤ
ਢੀਂਡਸਾ

ਰਾਜਵਿੰਦਰ
ਢੀਂਡਸਾ

ਬਿਕਰਮ ਸੇਂਹੀ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਨਾਗਰਾ

ਚਰਨ ਸਿੰਘ
ਨਾਗਰਾ

ਰਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਰਵੀ

ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ
ਅਟਵਾਲ

ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਜੱਸੜ

ਤੇਜਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਰਾਣਾ

ਅਨੁਪਮ
ਸਲਵਾਨ

ਗੁਰਚਰਨ
ਝਾਵਰ

ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਲਵਾਨ

ਵਿਕ ਬਾਵਾ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਬੱਬੀ
ਮੁਲਤਾਨੀ

ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ
ਮੁਲਤਾਨੀ

ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਸੈਣੀ

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ
ਸੈਣੀ

ਪਰਮਜੀਤ
ਸੇਹਲ

ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਦਿਓਲ

ਗੁਰਮੁਖ
ਸਿੰਘ

ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ
ਕਾਹਲੋਂ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ

ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸੇਹਲ

ਮਨਜੀਤ ਸੇਹਲ

ਸਤਵੀਰ ਬਾਠ

ਪਰਮਜੀਤ ਬਾਠ

ਨਵੀ ਠੱਕਰ

ਹਰਮਿੰਦਰ ਗਿੱਲ

ਸ਼ਾਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਭੋਗਲ

ਕੀਰਤ ਸਿੰਘ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

AK TOUR & TRAVELS
One place for all Indian Consulate Related Services.
We offer complete services for all Indian Consulates in the USA, Canada, UK, Australia, New Zealand, South Africa, etc.
Services include:
- Visa Application
- Passport Renewal
- Travel Insurance
- Flight Tickets
- Hotel Bookings
- Car Rentals
- Airport Transfers
- Emergency Services
Contact: 847-606-3664
Website: www.aktravels.com

SERVING WISCONSIN & ILLINOIS STATE

JESSE SINGH
Ph: 847-606-3664

E-Mail: J.SINGH@REMAX.COM, WEBSITE: JSINGH.REMAX.COM
REMAX SHOWCASE, LONG GROVE, IL 60060

Shere Punjab Sports and Cultural Club, Chicago

ਸਿਲਵਰ ਸਪਾਂਸਰ

ਤਾਰੀ ਗੁਰਚਰਨ ਗਿੱਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਵਿਰਕ ਪੁਨੀਤ ਸਹਿਜਪਾਲ ਜੱਸੀ ਨੰਨੜ, ਨਵਜੋਤ ਗਾਖਲ, ਡੀ ਜੇ ਸਵ. ਸੰਦੀਪ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੱਸਾ ਖਹਿਰਾ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਹਿਊਸਟਨ ਦੀਪਕ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਪਾਲ ਸੰਘਾ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਹਾਇਓ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਲ

ਲੱਕੀ ਸਹੋਤਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ. ਸੀ. ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ ਰੋਪੀ ਹੀਰ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਆਲ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ ਮਿੱਠਾ ਮਾਹਲਪੁਰੀਆ ਸਤਨਾਮ ਮਿਨਹਾਸ

ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅੱਛਰ ਸਿੰਘ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਭਟਨੂਰਾ ਭਿੰਦਰ ਪੰਮਾ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਹਲਣ ਸਹੋਤਾ ਸਾਹਿਬ ਇੰਦਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ ਅਭੀ ਜੈਲਦਾਰ ਰਿਪਨ ਜੈਲਦਾਰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਧੂ ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ ਢਿੱਲੋਂ ਸਵ. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਸ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਰੰਮੀ ਗਰੇਵਾਲ ਜਤਿੰਦਰ ਦਿਓਲ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮੰਗਾ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਹੈਪੀ ਗਰੇਵਾਲ ਕਰਨ ਗਾਖਲ ਰਵਿੰਦਰ ਗਾਖਲ ਜਗਤਾਰ ਗਾਖਲ ਹਨੀ ਮਾਨ ਗੌਰਵ ਪੰਡਤ ਬੋਬੀ ਸੈਣੀ ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਮਨ ਅਤੇ ਤਨੂ ਵਿਰਕ ਕਰਾਊਨਪੁਆਇੰਟ ਗਰੁੱਪ

Harman Kaur
Real Estate Agent
Ph-312-623-7898
Home - Buying or Selling
Anywhere in Chicagoland Area

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਵਾਨ ਐਵੇਨਿਊ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਤੇ ਪੈਲਾਟਾਈਨ, ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ

Mortgage Loans
Residential & Commercial
(Licensed Mortgage Originator)
Call: Amrik P. Singh
Serving Community from Last 14 Years
312-608-0006

ASHKE BHANGRA CLUB
ਅਸ਼ਕ ਬੰਗਰਾ ਕਲਬ

Media
ਚੈਨਲ ਪਾਰਟਨਰ
ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ

5Rivers
ENTERTAINMENT

ਮਜੀਠਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ (ਸਫਾ 10 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਧੇ-ਫੁੱਲੇ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਆ ਤੋਂ ਅੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ 'ਬਦਲਾਅ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦ ਹੁਣ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਵਕਫੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ 'ਆਪ' ਵਿਧਾਇਕ ਕੁੰਵਰ ਵਿਜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਜੀਠਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਬਿਆਨ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਜਦ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖ਼ਿਲਾਫ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ

ਦਰਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'। ਚਲੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੰਨ ਕੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਬ 'ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਬਲਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧੇਗਾ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ ਤਦ ਤੱਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਵੀ ਧੌਂਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 1920 ਤੋਂ 1933 ਤੱਕ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਰਾਬ ਤਾਂ ਬੰਦ ਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰੀ-ਛੁਪੇ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਬੀਅਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਵੱਡੇ ਗੈਂਗ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ

ਸਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਅੱਗੇ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਤੌਰ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਉਚਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਤੌਰ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਲੋਕ ਮੀਥਾਨੋਲ ਜਾਂ ਸਪਰਿਟ ਨਾ ਪੀਂਦੇ। ਬਣਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰੇ। ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲੀਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਖ਼ਿਲਾਫ ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਮੰਨੇ ਕਿ ਜਦ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਗਿਣਨਯੋਗ ਹਿੱਸਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਜੜ੍ਹ 'ਸੱਤਾ' ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਅਖੌਤੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੰਤਵ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਕੱਚ ਪੱਕ ਦਾ ਸੁਮੇਲ

ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਕੱਚਾ ਰਾਹ..ਮਾਂ ਪੈਦਲ ਤੁਰਾ ਲੈਂਦੀ..ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਲਾਰਾ ਲੈਂਦੀ..ਪੱਕੀ ਹੱਟੀ ਤੋਂ ਚੀਜ਼ੀ ਲੈ ਕੇ ਦਿਆਂਗੀ..! ਮੈਂ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਂਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ..ਅੱਜ ਫਲਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਲੈਣੀ..ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਵਿਥ ਪੈ ਜਾਂਦੀ..ਉਹ ਪਰਤ ਕੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ..ਆਖਦੀ ਛੇਤੀ ਤੁਰ ਬੱਸ ਲੰਘ ਜਾਣੀ..ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਉਲਾਰ ਦਿੰਦਾ..ਚੁੱਕ ਲਵੇ..ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਝੋਲੇ ਹੁੰਦੇ..ਪਹਿਲੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਦੀ..ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਲੱਭ ਹੀ ਲੈਣਾ..ਮਾਂ ਜੋ ਹੋਈ..ਉਹ ਉਲਰੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ..ਕੁਝ ਪਲ ਸੋਚਦੀ..ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਝੋਲੇ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੰਧਾਤੇ ਚਾੜ ਲੈਂਦੀ..ਫੇਰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ..ਮੁੜਕਾ ਪੁੱਝਦੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਆਪਣੀ ਗਿੱਲੀ ਚੁੰਨੀ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੁੰਦਾ..! ਅੱਗਿਓਂ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ..ਆਖਦੇ ਮਾਂ ਤੇ ਭਾਰ ਕਿਓਂ ਪਾਇਆ..ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਬੋਲੇ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦਾ..ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਏ ਜੋ ਮਰਜੀ ਕਰਾਂ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਏ..! ਮੈਨੂੰ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਪੱਕੀ ਹੱਟੀ ਵਾਲਾ ਪਿੱਪਲ ਦਿਸਦਾ..ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ..ਓਥੇ ਅੱਪੜ ਮੈਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਾਹੁੰਦੀ..ਕੋਲ ਨਲਕੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੀ..ਮੈਂ ਭੱਜ ਕੇ ਹੱਟੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ..ਪਰ ਅੱਜ ਜੰਦਰਾ ਲੱਗਾ ਵੇਖਦਾ..ਮੈਂ ਬਾਰ ਖੜਕਾਉਂਦਾ..ਕਦੇ ਬੰਦ ਬਾਰੀ ਨੂੰ..ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ..ਫੇਰ ਨਿਵਾਲ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੀ ਮਾਂ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ..ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲੋਂਦਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੂਹਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲਦੇ..ਕੋਲ ਬੜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਲੂਣੀ ਉਮਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੰਡਾ ਦੱਸਦਾ..ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬੰਦ ਏ..ਘਰੇ ਕੋਈ ਮਰਗ ਹੋ ਗਈ..ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸੁਫਨੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ..ਮੈਂ ਬੋਲੇ ਲੇਟਣ ਲੱਗਦਾ..ਏਨੇ ਨੂੰ ਬੱਸ ਆ ਜਾਂਦੀ..ਮਾਂ ਮੈਨੂੰ ਧਰੁਕ ਕੇ ਉਪਰ ਚਾੜ ਲੈਂਦੀ..ਮੈਂ ਪਿਛਲੀ ਬਾਰੀ ਬਣੀ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦਾ..ਪਲ ਪਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਕੱਚ ਪੱਕ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੇ ਬਣੀ ਬਾਬੇ ਦੀ ਹੱਟੀ ਵੱਲ..! ਨਾਨਾ ਜੀ ਅਕਸਰ ਆਖਿਆ ਕਰਦਾ..ਕੱਚ ਪੱਕ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁਬਿਧਾ ਉਪਜਦਾ..ਪਰ ਅੱਜ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਦੱਸਦਾ..ਇਹ ਕਈ ਵੇਰ ਰੁਆ ਵੀ ਦਿੰਦਾ..ਬੋਹੜ ਹੇਠ ਬਣੀ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੰਦ ਹੱਟੀ ਵਾਂਝ!

-ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜਵੰਦਾ

‘ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ’: ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ!

ਹਿਟਲਰ-ਮੁਸੋਲੀਨੀ ਦੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉੱਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਹਮਲੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੋ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ, ਅਲੀ ਖਾਨ ਮਹਮੂਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਰੇਜ਼ਾਜ਼ ਐੱਮ ਸ਼ੀਬਾ ਸਿਦੀਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਇਸ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੀ ਖਾਨ ਰਾਜਨੀਤੀ-ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਅਸੋਕਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਨ। ਰੇਜ਼ਾਜ਼ ਕੋਰਲਾ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ,

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਜੋ ਆਰ.ਐੱਸ. ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚ ਦੋਇਮ-ਦਰਜੇ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੀ ਨੇ ‘ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਸਿੰਧੂਰ’ ਨਾਲ ਬਣੇ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟ ਪਾਈ ਸੀ। ਸੋਨੀਪਤ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ‘ਯੁਵਾ ਮੋਰਚਾ’ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ‘ਤੇ ਸੰਗੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ-ਕਰਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਵਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਬੇਹੱਦ ਸੰਗੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੈਂਕੜੇ ਉੱਘੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਪਰ ਉਸਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ‘ਮਹਿਲਾ ਕਮਿਸ਼ਨ’ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਖਰਾ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਔਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਉਸ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਮਹਿਲਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਨਤਕ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਸਹਿਤ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਰਿਆਣੇ ਦਾ ਉਹੀ ‘ਮਹਿਲਾ ਕਮਿਸ਼ਨ’ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਇਸਨੂੰ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਜਿਨਸੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੋ. ਅਲੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਗਵਾ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕ ਉਠੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਨਫਰਤ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ? ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟ ਪੜ੍ਹਨੀ ਠੀਕ ਰਹੇਗੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ:

‘ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਹੁਣ ਇਕ ਨਵੇਂ ਪੜਾਅ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਰੇਖਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹਮਲੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਰਵਾਇਤੀ ਫੌਜੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤਰੀਕੇ-ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਰਾਜ ਪੱਖੀ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਓਟ ਲੈਣ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਦਰਅਸਲ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਸਥਿਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗ਼ੈਰ-ਰਾਜ ਐਕਟਰਾਂ (ਨਾਨ-ਸਟੇਟ ਐਕਟਰਾਂ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੰਚਾਂ ‘ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਦੱਸ ਕੇ ਹਮਦਰਦੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ—ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਫਿਰਕੂ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ‘ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਸਿੰਧੂਰ’ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਮਝਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਿੱਧੀ ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਅਤੇ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਾਮੂਲੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਪੋਸਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਹੇ ਦੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜਬਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਹਲਚਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।—ਸੰਪਾਦਕ

ਰਵਾਇਤੀ ਜੰਗ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਾਈ ਜਾਂ ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਫ਼ਰਕ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਸੂਝ ਦਿਖਾਈ ਹੈ—ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਫੌਜੀ ਫ਼ਾਉਣੀ, ਨਾਗਰਿਕ ਢਾਂਚੇ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਤਣਾਅ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸੰਦੇਸ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ—ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ—ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੋਣ—ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹੀ ਇਕ ਮੁੱਖ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ‘ਚ ਬਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੋਚੇ-ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਯੁੱਧ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਯੁੱਧ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਯੁੱਧ ਪੀੜਤ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਫੌਜੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਉਸ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੋ ਕਿਸੇ ਯੁੱਧ-ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਯੁੱਧ ਇਕ ਵਹਿਸ਼ਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਭ ਕੇਵਲ ਰਾਜਨੀਤਕਾਂ ਅਤੇ ਡਿਫੈਂਸ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਆਖਿਰਕਾਰ ਹਿੰਸਾ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਚੱਲਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਯੁੱਧ ਅਟੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਝਗੜਾ ਸਿਰਫ਼ ਫੌਜੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਲ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਕਈ ਸੱਜੇਪੱਖੀ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਕਰਨਲ ਸੋਫ਼ੀਆ ਕੂਰੈਸ਼ੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਨੀ ਹੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ੂਮੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਬਿਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਘਰਾਂ ‘ਤੇ ਬੁਲਡੋਜ਼ਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨਫਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਤੌਰ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲੇ। ਦੋ ਔਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਮੰਜ਼ਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਠੋਸ ਬਦਲਾਅ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ, ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ‘ਵਿਸ਼ ਰਾਜਨੀਤੀ’ (ਪਟਚਿਸ) ਹੀ ਰਹੇਗਾ—ਇਕ ਬੂਠਾ ਦਿਖਾਵਾ। ਜਦ ਇਕ ਮੁੱਖ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਗੂ ਨੇ ‘ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੁਰਦਾਬਾਦ’ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਟਰੋਲਜ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ, ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੱਜੇਪੱਖੀ ਹਿੰਸਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕੀਤੀ: ‘ਉਹ ਸਾਡੇ ਮੁੱਲਾ ਹਨ।’ ਇਹ ਗੱਲ ਹਾਸੇ-ਹੀਣੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰਗ-ਰਗ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਡੂੰਘੀ ਸਮਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

‘ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮਹਿਜ਼ ਪਲਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਸੀ—ਇਕ ਭਰਮਾਉ ਸੰਕੇਤ—ਉਸ ਭਾਰਤ ਦੀ, ਜੋ ਕਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਤਰਕਹੀਣਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਡੱਟਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ—ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਮ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ, ਉਥੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤਸਵੀਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਹ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੈ ਹਿੰਦ।’

ਇਸ ਪੂਰੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠਕ ਆਪ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਿੰਨੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਭੜਕਾਉਣ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦੀ

ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਹੈ: ‘ਮੇਰੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਪਹਿਲਗਾਮ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬੁਖ਼ਦਿਲ ਅਤੇ ਵਹਿਸ਼ਤੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਟਹਿਰੇ ‘ਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜੀਅ

ਰੇਜ਼ਾਜ਼

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੀ

ਖੋਹ ਲਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦੁਆਵਾਂ। ਜੋ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਦਿਲ ਦਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।’

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਲੀ ਦੀ ਸੰਜੀਦਾ ਸੋਚ ਯੁੱਧਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੜਕਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਜੰਗਬਾਜ਼ ਜਨੂੰਨ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ‘ਯੁੱਧ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਪਿਆਸ’ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ:

‘ਸ਼ਿਫ਼ਾਇਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੁਝ ਲੋਕ ਯੁੱਧ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਖੂਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇ। ਯੁੱਧ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਇਕ ਖੇਤਰ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ—ਇਹ ਹੁਣ ਹਰ ਥਾਂ ਹੈ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਗਰਿਕ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਯੁੱਧ ਦੀ ਲਪੇਟ ‘ਚ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਫੌਜੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ—ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ—ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤਾਂ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਯੁੱਧ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ‘ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿਓ’ ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਪੂਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਇਹ ਸਭ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ—ਅਤੇ ਕੁਝ ਭਾਰਤੀ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਪਰ ਕੀ ਅਸੀਂ ਵਾਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਭਾਵਿਤ ‘ਭਵਿੱਖੀ ਦੁਸ਼ਮਣ’ ਹਨ?

ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਏਨੀ ਨਫਰਤ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ, ਭਾਈਚਾਰੇ, ਧਰਮ, ਜਾਤੀ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹੋ—ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋ। ਇਹ ਗੱਲ ਹਰ ਥਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਟਕਰਾਅ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪੂਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ, ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਯੁੱਧ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ—ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਵਕਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿਓ,’ ‘ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿਓ,’ ‘ਨੇਸ਼ਨਾਬੂਦ ਕਰ ਦਿਓ’—ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਸਲ ‘ਚ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ?

ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ—ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ, ਬਜ਼ੁਰਗ, ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ, ਯੁੱਧ-ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨਾਗਰਿਕ—ਜੋ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਮਾਂ, ਧੀ, ਪੁੱਤਰ, ਦਾਦੀ-ਨਾਨੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦੋਸਤ ਬਣ ਕੇ ਜੀਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ—ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਗ਼ੈਰ-ਇਨਸਾਨ’ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੋਵੇ।

ਰੈਡਕਲਿਫ਼ ਲਾਈਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ। ਪਾਗਲ ਤਾਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੋ ਲੋਕ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੁੱਧ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—ਮਨਮਾਨੀ, ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੇ ਬੇਮਤਲਬ ਮੌਤ। ਜੋ ਲੋਕ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਵੀਡੀਓ ਗੇਮ ਸਮਝਣ ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਇਹ ਅਮਾਨਵੀਕਰਨ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰਲੀ ਡੂੰਘੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ—ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਇਨਸਾਨ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹੋ—ਚਾਹੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੋਵੇ—ਉਸੇ ਪਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਲੋਕ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਡਰਪੋਕ ਹਨ। ਨਹੀਂ! ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ—ਜੋ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਸਲ ਡਰਪੋਕ ਉਹ ਹਨ।

ਕਿਉਂਕਿ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ-ਧੀਆਂ ਮਰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਜੜਦੇ ਹਨ। ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ, ਯੁੱਧ ਕਦੇ ਅਮਨ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ?... ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਫੌਜੀ-ਉਦਯੋਗਿਕ ਤੰਤਰ (ਮਿਲਟਰੀ-ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਕੰਪਲੈਕਸ) ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ—2.46 ਖਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ। ਇਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਵਾ ਉਦਯੋਗ ਸਿਰਫ਼ 1.6 ਖਰਬ ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਤੇਲ ਉਦਯੋਗ 750 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਯੁੱਧ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਭ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ—ਨਾ ਕਿ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਯੁੱਗ ਹੋਇਆ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਯੁੱਧ ‘ਧਰਮ ਯੁੱਧ’ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੁਣ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।... ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਾਂਗ ਗੀਤਾ ਵੀ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਨੈਤਿਕ ਦੁਬਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੀ ਹੈ—ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੇ ਭਰਮ ਦੇ ਉਲਟ, ਗੀਤਾ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ—ਧਰਮ, ਕਰਤੱਵ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਯੁੱਧ ‘ਨਿਆਪੂਰਨ’ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?... ਜੋ ਯੁੱਧ ਸਿਰਫ਼ ਘਮੰਡ, ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਬੁਨੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਲੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ‘ਨਿਆਪੂਰਨ’ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਪ੍ਰੋ. ਅਲੀ ਨੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਬਤ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੰਘ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਅਜਿਹੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ, ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਕੀ ਵਾਜਬੀਅਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਰੇਜ਼ਾਜ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣਾਇਆ ਕੇਸ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬੇਤੁਕਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਉੱਪਰ ਲਗਾਏ ਦੋਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਦਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਕਾਊਂਟ ਉੱਪਰ ‘ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿਰੁੱਧ’ ਅਤੇ ‘ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ’ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਕਾਊਂਟ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਦੋ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ‘ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਸੰਬੰਧਤ ਤਸਵੀਰ ਨਾਗਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਗੰਨ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਏਅਰਗੰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਈ ਸੈਲਫੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਉੱਪਰ ਸੀਪੀਆਈ (ਮਾਓਵਾਦੀ), ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫਰੰਟ ਅਤੇ ਹਿਜ਼ਬੁੱਲ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਆਦਿ ‘ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ’ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਵਾਂ ਦੋਸ਼ ਘੜ ਲਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਪੁਣੇ ਆਧਾਰਤ ਕਬੀਰ ਕਲਾ ਮੰਚ ਨਾਲ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੰਡਲੀ ਵੀ ਆਵਾਮੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁਲਿਸ ਜਬਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਤਿੰਨ ਕਲਾਕਾਰ ‘ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓ’ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਬਿਨਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਦਰਅਸਲ, ਰੇਜ਼ਾਜ਼ ਆਪਣੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਖਿਆਲਾਂ ਕਾਰਨ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ‘ਤੇ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਬੁਕਾਅ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਸਿਆਸਤ ਵੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ‘ਕੈਪੇਨ ਅਗੇਸਟ ਸਟੇਟ ਰਿਪੋਰਟਜ਼’ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਤ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਨਾਗਪੁਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਟਲ ਵਿਚੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਉਸਦੀ ਦੋਸਤ ਸਿੰਥਾਇਓਸਿਸ ਲਾਅ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਲਾਅ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿਤਮ-ਜ਼ਰੀਫ਼ੀ ਇਹ ਕਿ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾਗਪੁਰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰੇਜ਼ਾਜ਼ ਦੇ ਘਰੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਜੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ‘ਬਰਾਮਦ’ ਕੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ‘ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ’ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਬਾਰੇ, ਇਕ ਲੈਨਿਨ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰਾਜ ਬਾਰੇ, ਅਤੇ ਇਕ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਬਾਰੇ ਕੇ. ਮੁਰਲੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ‘ਕ੍ਰਿਟੀਕਿੰਗ ਬ੍ਰਾਹਮਨਿਜ਼ਮ’ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ‘ਨਜ਼ਰੀਆ’ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਮਾਓਵਾਦੀ) ਲਈ ਫੰਡ ਜੁਟਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਓਵਾਦੀ ‘ਫਰੰਟ’ ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਬੇਹੁਦਾ ਕਹਾਣੀ ਘੜ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਉਜ਼ਰ ਕੀਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਮਨਘੜਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਸਭ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਲੋਚਕ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਾਇਰ ਫ਼ੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫ਼ੈਜ਼ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਵੀ ‘ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਕਸਲੀ’ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਗਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਫ਼ੈਜ਼ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਜ਼ਮ ‘ਹਮ ਦੇਖੋਗੇ’ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਆਯੋਜਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬੇਖ਼ਬਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬੌਧਿਕ ਹਲਕੇ ਹਕੂਮਤੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹਕੂਮਰਾਨ ਧਿਰ ਨੂੰ ਆਲੋਚਕ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਕਰਨ ‘ਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।

ਭਾਰਤੀ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦਾ ਵਿਗੜਦਾ ਸਰੂਪ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਲਚਲ

ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਭਾਰਤ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਹੈ, ਇਸ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਕਰਾ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਫੈਡਰਲ ਸਵਰੂਪ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸੀ। ਹੁਣ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਮੁੱਖ

ਸਰਬਜੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਫੋਨ: 98141-23338

ਮੰਤਰੀ ਐਮ. ਕੇ. ਸਟਾਲਿਨ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਹੱਦਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕੌਮੀ ਵਿਦਿਅਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਟਾਲਿਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ 'ਤੇ ਠੋਸਣ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਸਾਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਸਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤਾਮਿਲਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕੌਮੀ ਵਿਦਿਅਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤ੍ਰੇ-ਭਾਸ਼ੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਤਾਮਿਲ ਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਸਟਾਲਿਨ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ ਦੇਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦ-ਬੰਦੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਟਾਲਿਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਤਾਜ਼ਾ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਰਗੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵੱਕਤ ਘਟ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਰਨਾਟਕਾ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ, ਕੇਰਲਾ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਉਤੀਸਾ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਨਵੀਨ ਪਟਨਾਇਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਤੇ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਵੀ ਸਟਾਲਿਨ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਹੱਦਬੰਦੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ 22 ਮਾਰਚ, 2025 ਨੂੰ ਚੇਨਈ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ।

ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਭਾਰਤ 'ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਸਟੇਟਸ' ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। India, that is Bharat, shall be a Union of States, ਮਤਲਬ ਭਾਰਤ ਇਕ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਹੈ। ਵਿਚਾਲੇ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੂਬੇ। ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਝੁਕਾਅ ਇਕ ਪਾਸ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਘਾਤਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਪਾਸਕੂ ਕੇਂਦਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਤੇ ਫਿਰ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ

ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਣਾਈ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੀ ਪਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੈ।

ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੇ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਦਰਾਸ ਸੀ, ਨੇ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 1956 ਵਿਚ States Reorganization Act ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋਇਆ। ਇਸਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੂਬਾ ਬਣਵਾਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਪਈ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਲੰਗਤਾ-ਲੂਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲਤਾ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਅਜੇ ਵੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਿੰਗੀ ਪਈ ਹੀ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਾਰਨੀ ਪਈ ਹੈ। ਜੋ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਖੂਨ ਵਹਿਆ ਉਸਦੇ ਬੀਜ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਬੀਜੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1964 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਛਿੜ ਗਿਆ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਪਾਰਟੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸੱਤਾ 'ਤੇ ਪਕੜ ਢਿੱਲੀ ਪੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਉਭਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਜ਼ੋਰ ਫੜਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1969 ਵਿਚ ਰਾਜਮੰਨਾਰ ਕਮੇਟੀ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਬਣਾਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ 1973 ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ 1978 ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ 'ਚ ਹੋਈ ਅਕਾਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੋਧ ਕੇ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜੂਨ 25, 1975 ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਾਗੂ ਦਿਤੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਆਗੂ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਗਏ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਬਣ ਗਏ। ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦੇ ਵਜੋਂ ਉਭਾਰਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮੋਰਚਾ ਲਾਇਆ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਭਰੀਆਂ। ਮਾਰਚ 1977 ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਉਠਾ ਲਈ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਗੂ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਚੋਣਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰ ਗਈ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਦਬ-ਦਬਾ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਗਈ। ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਰਲੀ-ਮਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਮੁਰਾਰ ਜੀ ਡੋਸਾਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਬਣੀ, ਪਰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੀ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ।

ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਮੁੜ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆ ਗਈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੀਆਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਉ ਹੋਰ ਤਿੱਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ

ਲਈ ਬੜੇ ਹੱਥਕੰਡੇ ਵਰਤੇ। ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਈ ਪਾਸਿਓਂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਮਾਸ-ਖੋਰਾ ਫੋੜਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਟਕਰਾਉ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਚੋਂ ਅਕਾਲੀ ਧਰਮ ਮੋਰਚਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਗਏ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋਇਆ ਇਹ ਜੱਗ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਹੋਇਆ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਫੁੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਪੰਜਾਬ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜੀਵ-ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਾ ਲੱਗਿਆ।

ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਰਾਜਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਉਹੀ ਮਤਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖਵਾਦੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਗਰਦਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਤੇ 1988 'ਚ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿਤੀ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ 2007 'ਚ ਪੂੰਛੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿਤੀ। ਆਰਟੀਕਲ 355 ਤੇ 356 ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋੜਨ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਚਾਂਸਲਰ ਲਾਉਣ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਵੀ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿਤੀ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚੁਣੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 356 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਤੋੜਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਨਹਿਰੂ ਸਮੇਂ 1959 ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦੇ 9 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਭੰਗ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵੇਲੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋੜਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 356 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਵਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੌਰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ by hook or crook ਤੋੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਟਾਲਿਨ ਵੱਲੋਂ ਚੇਨਈ 'ਚ ਬੁਲਾਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਉਹੀ ਸਟੈਂਡ ਹੈ ਜੋ 1973 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ 'ਚ ਵੱਡੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਧਾਰਾ 356, ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚੋਂ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਮਹਿਕਮੇ-ਡਿਫੈਂਸ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲੇ, ਕਰੰਸੀ, ਦੂਰ ਸੰਚਾਰ ਤੇ ਸੰਚਾਰ ਹੋਣ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਹੋਣ। ਸਤਵੇਂ ਸੈਡਿਊਲ ਵਿਚ ਸੋਧ

ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਯੂਨੀਅਨ, ਸਟੇਟ ਤੇ ਕੌਨਕਰੰਟ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੁਬਾਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ 1997 ਵਿਚ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਨੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਉਭਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਦੱਬਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ।

ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚਾ: ਫੈਡਰਲ ਐਂਡ ਯੂਨੀਟਰੀ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 1 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਇੰਡੀਆ, ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਸੰਘ ਹੈ'। ਡਾ. ਬੀ.ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ 1948 ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੰਘ ਅਤੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਰਾਜ' ਹੋਣਗੇ,

ਸੱਤਵਾਂ ਸੈਡਿਊਲ ਰਾਜਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚਕਾਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਕੁਝ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚ ਸੋਧਾਂ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹੇ ਗਏ, ਉਹ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 162, ਜੋ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਦੇਸ਼ 'ਚ ਹਰ ਸੂਬੇ 'ਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਠੋਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਮਰੂਪਤਾ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁ-ਨਸਲੀ, ਬਹੁ-ਸੱਭਿਚਾਰਕ ਤੇ ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਕੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਹੁਣ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸੁਰਖੀਆਂ 'ਚ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ 2014 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਟਾਲਿਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਢਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਖੇਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ 'ਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਜੰਗ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਏਜੰਡਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੜਾਈ ਸਮਰੂਪਤਾ ਤੇ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਸੂਤਰਧਾਰ ਹੁਣ ਦੱਖਣੀ ਸੂਬੇ ਹਨ।

ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਦਖਲ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਮਸਲੇ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦਖਲ ਸੰਭਵ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ (NIA) ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ (ਈ ਡੀ) ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ED ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ ਇਕ ਵੱਡੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਰਗੇ ਅਦਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਯੂਜੀਸੀ ਰਾਹੀਂ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕਵਾਇਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸੀ ਲਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਮ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਯੁੱਧ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਕਟ ਸਮੇਂ, ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਇਕਾਗਰ ਢਾਂਚੇ ਵੱਲ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਵਧੇਰੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1994 ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਐੱਸ.ਆਰ. ਬੋਮਈ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਜ (ਪ੍ਰਾਂਤ) ਸਿਰਫ ਸੰਘ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਸਗੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਘਵਾਦ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਅਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੋਮਈ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 356 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਭੰਗ ਤੇ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਰੋਕ ਲੱਗੀ।

ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਵੰਨ-ਸਵੰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਜਾਂ ਸਮਰੂਪ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ- ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਿੱਤੀ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਭਾਸ਼ਾਵੀ ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਹੋਵੇ- ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਵੇਗੀ। ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਘਵਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਘਵਾਦ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਕਸਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨਾਲ ਸਮਰੂਪਤਾ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਸੂਬਾ ਪੱਖੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਤੱਕ ਫੈਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਨੀਤੀਗਤ space ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

1984 ਵਿਚ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤੇਲਗੂ ਦੇਸ਼ਮ ਪਾਰਟੀ (ਟੀਡੀਪੀ) ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਵਜੋਂ ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸੰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਕਈ ਸੰਮੇਲਨ ਬੁਲਾਏ। ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿਚ ਹੋਏ 1984 ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੀਐਮਕੇ, ਟੀਡੀਪੀ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਆਰਪੀਆਈ, ਅਸਾਮ ਦਲ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਨਫਰੰਸ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਮਾਂ ਦੀ ਪਾਟੀ ਚੁੰਨੀ ਵਿਚੋਂ ਦਿਸਦੇ ਤਾਰੇ

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਜਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਦਿੱਬ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਨਿੱਕੀ ਜਹੀ ਖਿਤਕੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਅੰਬਰੀ ਉਡਾਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਸਮਾਨ ਜੁ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚਲੀ ਜੋਤ ਮੱਧਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਕੋਰਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅੱਖਰਕਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਿਰਜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਿਕਤਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਾਂਗਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰਾ ਬਸਤਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਖੁਦ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾਂ ਤਾਂ ਬਣ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਤਨ ਤੇ ਲੀਰਾਂ ਹਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਉਪਰਲੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੋ ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਲਿਬਾਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਕੋਹਜ ਛੁਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸਫ਼ਰ ਉਗਾਉਣ ਦੀ ਤੌਫ਼ੀਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੋਚ-ਸਫ਼ਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੂਰ-ਦਿਸ਼ਹਿਦਿਆਂ ਤੀਕ ਫੈਲਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਉਗੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਰੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਵਿਚ

ਦਿੱਕਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸੋਚ-ਸੂਹ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਵੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪਲੱਟਣਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਭਾਰੂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪਲੱਟਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਧੂਰੀ ਭਾਅ ਵੀ ਉਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁਪਨਗੋਈ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੁਪਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸੁਪਨੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉਗਣ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਹੁੰਦੇ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀਂ ਨੂੰ ਰੱਕੜ ਦੀ ਜੂਨ ਹੰਢਾਉਣੀ ਪਈ ਪਰ ਮੈਂ ਰੱਕੜ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਬਰਸਾ ਕੇ ਇਸਦੀ ਵਤਰ ਧਰਾਤਲ ਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੀ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਕੋਰੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਫ਼ਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਹਰਫ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਥਕਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਵੀਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਲ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਦੀ ਨੋਕ ਹੀ ਉਹ ਤੋੜ ਗਈ ਅਤੇ ਸਿਆਹੀ ਡੱਲ ਗਈ ਪਰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲਹੂ ਵਿਚ ਡੋਬ ਕੇ ਆਪਣੀ ਉਗਲ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਹੌਲੀ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਡੁਬੋ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਰੰਗਾਂ ਵਰਗੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ

ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਰੰਗੀਨੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿਤਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਟਾਹਣਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਬੂਦੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੁੰਗਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਵਿਚ ਪਏ ਦੀਵਾ ਦਾ ਤੇਲ ਹੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰੱਤ ਪਾ

ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਫਿਰ ਜਗਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਚੋਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਨਾਂਵਾਂਗਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਹਾਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵਕਤ ਨੇ ਹਾਵੇ ਉਗਾਏ ਪਰ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਵਿਆਂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਤੇ ਹਾਸਿਆਂ ਦੀ ਖੋਤੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਦੀ ਤੰਦ ਆਪਣਿਆਂ ਨੇ ਤੋੜ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸ ਦੀ ਉਲਝਣ ਨੂੰ ਜੁਲਝਾ ਕੇ ਆਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀਆਂ ਉਮੰਗਾਂ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਰੁੱਤ ਨੇ ਵਿਰਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਰੁੱਤ ਬਦਲੀ ਤਾਂ

ਮੇਰੀਆਂ ਉਮੰਗਾਂ ਨੇ ਬਹਾਰ ਦੀ ਆਮਦ ਤੇ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਜੰਮ ਚੁੱਕੇ ਅੱਥਰੂਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਲਈ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਥਰੂਆਂ ਵਿਚ ਖੁਦ ਵੀ ਅੱਥਰੂ ਅੱਥਰੂ ਹੋ ਕੇ ਖੁਰਨਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀਆਂ ਸੱਤਰੀਣ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਪੌੜੀ ਦੇ ਉਚੇ ਡੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਪੌੜੀ ਖਿਸਕਾ ਕੇ, ਉਪਰ ਉਠਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖੁਦ ਉਪਰ ਉਠਣ ਦਾ ਹੀਆ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਬਾਗ ਦਾ ਮਾਲੀ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਰੁੱਸ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਬਾਗ ਤੇ ਦਸਤਕ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਬਹਾਰ ਦਾ ਤਰਲਾ ਕਰਕੇ ਪਤੱਝ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਬਹਾਰ ਤਾਂ ਉਗਾ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਹਾਣੀ ਨਾ ਬਣ ਸਕਿਆ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਜੁਗਨੂੰ ਬਣ ਕੇ ਵੀ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਵੱਖੀ ਵਿਚ ਛੋਕ ਤਾਂ ਪਾਇਆ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਕਿਰਤ-ਕਰਮ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰੀਵ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਰੂਹ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਹੇੜੀ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਜਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਸਿਵਾ ਸੋਚਣਾ ਕਿਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਛੱਤ ਬੜੀ ਨੀਵੀਂ

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ

ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੇਤ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਖਾਬਾਂ ਅਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਜ਼ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚੇਰੀ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਵਾਤੇ ਨਿੱਕੀ ਜਹੀ ਛੱਪੜੀ ਸੀ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਤਾਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਸੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ ਬਹਿ ਕੇ ਦੂਰ ਤੀਕ ਨਿਹਾਰਦਾ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਤਾਂ ਅਰਪ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਖੱਡੇ ਤੇ ਖਾਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਜੇ ਠੁੱਡਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੱਡੇ-ਖਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪੱਧਰਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਸਫ਼ਰ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵਾਂ ਬਣਾਇਆ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਪਰਨੇ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਪੱਪੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਹੰਢਾਇਆ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਮੁੜਕੇ ਵਿਚੋਂ ਮੋਤਿਆਂ ਦੀ ਖੋਤੀ ਕਰਕੇ ਬਾਪ ਦੇ ਪਾਣੇ ਪਰਨੇ ਨੂੰ ਪੱਗ ਦੀ ਤਸਬੀਹ ਦੇ ਸਕਿਆ।

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 20 'ਤੇ)

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਅਤੇ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ- ਨੇ ਇੱਕ ਵਧੇਰੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਕਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ-ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਇੱਕ ਚੋਣ (one nation-one election) (ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ON-OE ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘਵਾਦ ਲਈ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਸਮਝਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ extension ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਇਕ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ, ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ, ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਆਦਿ ਆਦਿ। ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਿਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਮਾਰ ਖਾ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਨਾਲੇ ਲੋਕ ਸਭਾ, ਵਿਧਾਨ ਸੰਭਾਵਾਂ, ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤਾਂ, ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾਵਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ, ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀਆਂ, ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਇਕ ਸਾਥ ਚੋਣਾਂ ਕਵਾਉਣਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ।

ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਇੱਕ ਚੋਣ ਪ੍ਰਸਤਾਵ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ 2014 ਦੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਗੇ ਤੋਰਦੇ ਹੋਏ 2015 ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਈ। 2017 ਦੀ ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਨੀਤੀ ਨੇ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 2018 ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਡਰਾਫਟ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਗਠਿਤ ਕੇਵਿੰਦ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ON-OE ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਹਾਲੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਜੇ ਮਿਲਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਕੇਂਦਰ-ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਸੰਘੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ-ਰਾਜ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕਤਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ (ਐਨਡੀਸੀ), ਨੀਤੀ ਅਯੋਗ, ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਅਤੇ ਆਰ ਬੀ ਆਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ

ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ਕਤੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ (recommendations) ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਖੇਮੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖੇਮੇ ਅਨੁਸਾਰ 2019 ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਕੁੱਲ ਟੈਕਸ ਮਾਲੀਏ ਦਾ 62.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲਿਆ, ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ 37.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕੁੱਲ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚੋਂ, ਰਾਜ ਖਰਚੇ 62.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਸਨ। ਇਹ ਵਿੱਤੀ ਅਸੰਤੁਲਨ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ 'ਤੇ ਟਿਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਟੈਕਸ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਵਿਚ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਨਾਲ ਇਹ ਅਸੰਤੁਲਨ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ।

ਚੋਂਦਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਾਜ ਟੈਕਸ ਵੰਡ ਨੂੰ 42 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਪਾਂਸਰਡ ਸਕੀਮਾਂ (CSS) ਲਈ ਵੰਡ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਸੰਘੀ ਸਪਿਰਿਟ ਦੇ ਉਲਟ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵੰਡਣਯੋਗ ਪੂਲ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕਮੀ ਤੋਂ ਬਲਕਦਾ ਹੈ: ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ 2017 ਵਿਚ 41.1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ, ਇਹ 2019 ਵਿਚ ਘਟ ਕੇ 32.9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ 2023 ਵਿਚ 35.1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੇਂਦਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਲੀਆ ਜੁਟਾਉਣ ਵਿਚ ਕਮੀ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟੈਕਸ ਕਟੌਤੀਆਂ, ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਾਵਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਤਰਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਵੰਡਣਯੋਗ ਸੈਂਸਾਂ ਅਤੇ ਸਰਚਾਰਜਾਂ 'ਤੇ ਵਧ ਰਹੀ ਨਿਰਭਰਤਾ-2012 ਵਿਚ 10.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 2022 ਵਿਚ 18.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਈ- ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਟੈਕਸ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵੰਡਣਯੋਗ ਪੂਲ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਕੁੱਲ ਟੈਕਸ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਜੋਂ ਵੰਡਣਯੋਗ ਪੂਲ 2011 ਵਿਚ 88.6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ ਅਤੇ 2021 ਵਿਚ 10 ਅੰਕ ਘਟ ਕੇ 78.9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਨਿਲਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਅਚਾਨਕ ਲਾਭ, ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਦਰੀਕਰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਮਦਨ, ਅਤੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ

ਉਪਲਬਧ ਕੇਂਦਰੀ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਸੁੰਗਤਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਚਾਰਜ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਮਾਲੀਏ 'ਚ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗ ਰਹੇ ਨੇ।

ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੁੱਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ (ਲਗਭਗ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਕੇਂਦਰ 85 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। 12ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਬਜਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁੱਲ ਰਾਜ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦ (GSDP) ਦੇ 3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਉਧਾਰ ਸੀਮਾ ਸਵੈ-ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਸਾਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਧਾਰ ਲੈਣ 'ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, 2020 ਵਿਚ, ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ, ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘੱਧਰ ਦਾ 2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧੂ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੌਖ ਨੀਤੀ (ease of doing business), ਜਨਤਕ ਉਪਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ। ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ, ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ (united grants) ਹਿੱਸਾ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2009 ਵਿਚ, ਇਹ 31.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ, ਪਰ 2023 ਤੱਕ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੇ 17.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਵਾਧੇ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਹੋਰ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੇਂਦਰ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ-ਪ੍ਰਯੋਜਿਤ ਯੋਜਨਾਵਾਂ (CSS) ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ (CSP) ਦੀ ਇੱਕ ਵਧੀ ਗਿਣਤੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਾ ਰਿਹਾ

ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਕਸਰ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁਤੰਤਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਰਜੀਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਅਕਸਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਅਰਥਪੂਰਨ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਸੰਘਵਾਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਲੋਂ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਸੰਬੰਧੀ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਰਾਜਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ 'ਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਅਬਾਦੀ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ weightage ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਟੈਕਸ (GST) ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜੀਐਸਟੀ ਕੌਂਸਲ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਵਧੇਰੇ ਵੋਟਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਲਾਈਡ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੀਐਸਟੀ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਘਵਾਦ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ consultative, cooperative ਤੇ inclusive ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਨੋਟ ਬੰਦੀ ਇਸਦੀ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਭਿਣਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਗਹਿਰਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਵਿਡ ਵੇਲੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੋਵਿਡ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਇਕ ਤਰਫ਼ੇ ਫੈਸਲੇ ਲਏ। ਅਚਾਨਕ ਲੱਗੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਕੇ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰੀ ਪਹੁੰਚ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਇਸਦੇ ਭੰਗ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਰਾਜ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਰਾਹੀਂ ਫੰਡਿੰਗ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਸੂਚਕ ਅੰਕ

ਅਤੇ 'ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਸਾਨੀ' ਵਾਂਗੇ ਵਰਗੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਸਮਾਨਤਾ ਅਧਾਰਿਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਮਾਡਲ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਚਕਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

12ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਬਜਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ (FRBM) ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਲੀਆ ਘਾਟੇ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਨੂੰ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਕਮੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਘੱਧਰ ਦੇ 3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ 14ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਵਿਚ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ, ਇਸਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸਪਾਂਸਰਡ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ, ਤ੍ਰਿਵੇਂਦਰਮ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ-ਸ਼ਾਸਿਤ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਮੇਲਨ ਨੇ ਸਰੋਤ ਵੰਡ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੇ vertical ਅਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੁਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ:

1. ਟੈਕਸ ਵੰਡ ਵਧਾਓ: ਟੈਕਸ ਵੰਡ ਦਰ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਖਰਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

2. ਸੈਂਸ ਅਤੇ ਸਰਚਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਕਮੀ: ਸੈਂਸ ਅਤੇ ਸਰਚਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਜਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣਯੋਗ ਪੂਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ, ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸੁੰਗਤਨ ਨੂੰ ਰੋਕੇਗਾ।

3. ਕੇਂਦਰੀ ਸਪਾਂਸਰਡ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਨਾਲ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਲਚਕਤਾ ਮਿਲੇਗੀ, ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਘਟੇਗੀ।

4. ਸੁਧਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ: ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿੱਤੀ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਘਟਾਏਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਤਰਜੀਹੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਫੰਡ ਵੰਡ ਸਕਣਗੇ।

ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵਿਵਹਾਰਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਸੰਘੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਗੇ।

ਅਲੰਕ੍ਰਿਤਾ ਸਹਾਏ ਦੀ ਸੀਰੀਜ਼ ‘ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਔਰ...’

4 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1994 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਮੱਧਵਰਗੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਮਾਡਲ ਅਦਾਕਾਰਾ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤਾ ਸਹਾਏ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਅਲੰਕ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਾਡਲਿੰਗ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। 2014 ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ‘ਮਿਸ ਇੰਡੀਆ ਅਰਬ’ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਿਆ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੌਕਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਪਛਾਣ ਮਿਲੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਮਾਡਲਿੰਗ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਭਿਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਲਗਭਗ 300 ਬਰੈਡਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਵੀਡੀਓ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੰਗੀਤਕ ਵੀਡੀਓ ‘ਜੁਗਨੀ’ ਅਤੇ ‘ਮਖਮਲੀ ਪਿਆਰ’

ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰੀਨ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੀ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੰਮ ਕੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ। ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਦੀ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਕਾਮੇਡੀ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਲਵ ਪਰ ਸੁਕੇਅਰ ਫੁਟ ਤੋਂ’ ਹੋਈ। ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿੱਕੀ ਕੌਸ਼ਲ ਅਤੇ ਅੰਗੀਰਾ ਧਰ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਨ।

ਅਰਜੁਨ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਪਰਿਣੀਤੀ ਚੋਪੜਾ ਦੀ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਨਮਸਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ’ ਵਿਚ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ

ਸੀ। ਉਹ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਇਨਕੰਪਲੀਟ ਮੈਨ’, ‘ਬੈਂਡ ਆਫ਼ ਮਹਾਰਾਜਾ’ ਅਤੇ ‘ਟਿਪਸੀ’ ਵਿਚ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਸੀ। ਬਿਲਰ, ਡਰਾਮਾ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਟਿਪਸੀ’ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬੇਹੱਦ ਆਕਰਸ਼ਕ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ।

ਅਲੰਕ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਵਿਚ ਕਈ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੋਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਦੇ ਦਮ ‘ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਉਹ ਐਕਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਕ੍ਰੀਨ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਲੰਕ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਡਰਾਮਾ ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ ‘ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਔਰ ਕਾਂਡ’ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ਼ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਡਿਜੀਟਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਉਸ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ

ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਛਪੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 1448 ਈ. ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜੋਹਾਨਸ ਗੁਟੇਨਬਰਗ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਉਂਜ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਚਿੱਟੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਫੱਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਰਗਾਨ, ਬੋਬਲ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਚੀਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਯਾਤਰੀ ਫਾਹਿਯਾਨ ਸੰਨ 399 ਤੋਂ 414 ਈ. ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਚੀਨੀ ਯਾਤਰੀ ਹਿਊਨਸਾਨ ਨੇ ਸੰਨ 629 ਤੋਂ 645 ਈ. ਵਿਚ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ, ਭੋਜ ਪੱਤਰ, ਚਮੜੇ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਚੌਰਸ ਟੁਕੜਿਆਂ ‘ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਗੁਟੇਨਬਰਗ ਨੇ 1448 ਈ. ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ ਬਾਈਬਲ ਛਾਪੀ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਸ ਬਾਈਬਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਛਪੀ ਕਿਤਾਬ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਇਹ ਮਾਣ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਇਕ ਮੱਠ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ‘ਹੀਰਕ ਸੂਤਰ’ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਚੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੋਹਾਨਸ ਗੁਟੇਨਬਰਗ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਬੋਧੀ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੇ ਛਪਾਈ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਖੋਜ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਛਾਪੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਵਰਗਾਕਾਰ ਟੁਕੜਿਆਂ ‘ਤੇ ਉਲਟੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਿਆਹੀ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸਤਹ ਨੂੰ ਖੋਦ ਕੇ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਗੀਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਅੱਜ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ, ਕੁਰਾਨ,

ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ

ਰਾਮਾਇਣ, ਵੇਦ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ਪਰ ਸਰੂਪ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਥਾਮਸ ਕਾਰਲਾਈਲ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ - “ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਸੋਚਿਆ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਸਭ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਜਾਦੂਈ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।” ਭਾਵ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਉਣ ਦੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਸੁਝਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਮਾਨਯ ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ - “ਮੈਂ ਚੰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਨਰਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸਵਾਗਤ ਕਰਾਂਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਸਵਰਗ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।” ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ - “ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।” ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਾਂ ਬਚਪਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਮਰ

ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੋਸਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ-ਭਰ ਲਈ ਪੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਦਮੀਸ਼ੀਅਨ ਡੀ.ਐਸ. ਕੋਠਾਰੀ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਮਰਥਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ - “ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦਾ ਬੌਧਿਕ

ਦਾਇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਤੀ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਜੀਵਿਤ ਅਤੇ ਨਿਰਜੀਵ ਤੱਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।”

ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਜੜੀ ਜਿਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮਾਧਿਅਮ ਅੱਗੇ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ। ਰਵਾਇਤੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਸੱਭਿਅਤਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੱਖਸ਼ੀ ਫੈਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਜਿਉਂਦੀ-ਜਾਗਦੀ ਸਰਸਵਤੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਲੈਪਟਾਪ, ਮੋਬਾਈਲ, ਟੈਬਲੇਟ - ਇਹ ਸਭ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਯੰਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਟੀ-ਫਟੀ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਰੰਤ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਲਾਵਾਂਗੇ। ਭਾਵ, ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹੇਗੀ, ਇਹ ਕਦੇ ਸਿਮ੍ਰਤੀ (ਯਾਦ) ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ।

-1, ਲਤਾ ਗਰੀਨ ਐਨਕਲੇਵ, ਪਟਿਆਲਾ-147002.

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ ‘ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ’ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ ‘ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 30 ਮਈ 2025 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-692

ਬੰਦੇ ਨੇ ਚੁੱਕੀ ਸਲੀਬ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ, ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਸੀ ਬੁੱਤ ਲਾਇਆ, ਦਿਲ ‘ਚ ਆਈ ਦਇਆ ਬੱਚੇ ਦੇ, ‘ਮਦਦ ਕਰ’ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆਇਆ। ਛੇਤੀ ਭੱਜ ਕੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਸਲੀਬ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਮਸ਼ੂਮੀਅਤ ਨਾ ਜਾਣੇ ਬੁੱਤ ਹੈ, ਤੇ ਭਾਰ ਨ ਗਿਆ ਵੰਡਾਇਆ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-690

ਤੱਕਿਆ ਬੱਚੇ ਅੰਬ ਤੋੜਦੇ, ਬਚਪਨ ਚੇਤੇ ਆਇਆ, ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਤੋੜ ਖਾਣ ਦਾ, ਹੁੰਦੇ ਸਵਾਦ ਸਵਾਇਆ। ਜੇਬੋਂ ਕੱਢ ਡਲੀ ਲੁਣ ਦੀ, ਫਾੜੀ ‘ਤੇ ਜਦੋਂ ਘਸਾਣੀ, ਸਹੁੰ ਰੱਬ ਦੀ ਭੁੱਲ ਜਾਣੀ, ਸ਼ੜੀ-ਸ਼ਾਮਤ ਜੋ ਆਣੀ। -ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਹਰ ਟਹਿਣੀ ‘ਤੇ ਸੰਧੂਰੀ ਲਾ ਤੇ ਪੱਕੀ ਕੰਧ ਦੇ ਲਿਓਂ ਵੀ ਲਾਹਤੇ। ਇੱਲਤੀ ਪੌੜੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਾਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਵੇਰ ਵੀ ਲਾ ਤੇ ਸਦਕੇ ਜਾਈਏ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜਿਹਨੇ ਕਲਾ ਦੇ ਸਿਖਰ ਕਰਾਤੇ -ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਫੋਨ : +91 98783-37222

ਕਿੱਥੇ ਤੁਰ ਗਏ ਬਾਗ਼ ਅੰਬਾਂ ਵਾਲੇ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਾਲੇ। ਪੀਘਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਟਾਹਲਿਆਂ ਉੱਤੇ। ਮੰਜੇ ਡਾਹ ਲੈਂਦੇ, ਰਖਵਾਲੇ ਉੱਥੇ। ਸੰਧੂਰੀ ਦਸਹਿਰੀ, ਹੋਰ ਵੀ ਲੱਗਦੇ। ਲੱਗਦਾ ਜਿਉਂ ਹੋਣ, ਸਾਂਝੇ ਸੱਭਦੇ। ਡਿੱਗਾ ਅੰਬ ਕੋਈ ਬਾਲ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ। ਰਖਵਾਲਾ ਨਾ ਕੁਝ, ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ। ਅਪਣੱਤ ਭਿਆਲੀ, ਹੁੰਦੀ ਸਭ ਬਾਈ। ਓਪਰਾ ਨਾ ਪਰਾਇਆ, ਸਭ ਗਿਰਾਈ। ਬਾਗ਼ ਪਿੰਡ ਖਾ ਗਿਆ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ। ਚਿੜੀਆਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੋਇਲਾਂ ਚਹਿਕਣ।

ਤਪ ਗਈ ਧਰਤੀ ਤਪਿਆ ਅਸਮਾਨ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ, ਸੰਤਾਪ ਗ੍ਰਸਿਆ ਇਨਸਾਨ। -ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ‘ਨਾਕਾਮ’ ਫੋਨ: +1 864-318-5500

ਕੱਚਿਆਂ ਨੇ ਅੱਧ ਪੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਜੁਗਤ ਲਾ ਲਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਚਾਹ ਉਥੇ ਰਾਹ ਸਿਆਣੇ ਆਖ ਗਏ। ਸਲਾਮ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਤਾਰੀਓਂ ਫਲ ਖਾ ਲਿਆ। -ਲੋਕ ਨਾਥ ਸ਼ਰਮਾ ਫੋਨ: 94171-76 877

ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਬਚਪਨ ਆਉਂਦਾ ਯਾਦ ਬਾਤੀ ਵਿਚੋਂ ਚੋਰੀ ਛਿਪੇ ਫਲ ਤੋੜਦੇ। ਗੰਨਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ‘ਚ ਲੁਕ ਕੇ ਖਾਣਾ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਸਵਾਦ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਆਪਣੇ ਜੋਗੇ ਹੀ ਤੋੜਦੇ। ਬਾਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵੀ ਸ਼ਰੀਕ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਚੋਰੀ ਫੜੀ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਹਾਂ ਸੀ ਮਰੇਤਦੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਮਹਿਫ਼ਲਾਂ ਪੌਂਹਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਸੋਂਹਦੀਆਂ ਨੇ -ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਕੁਲਬੁਰਛਾਂ (ਪਟਿਆਲਾ) ਫੋਨ: 98784-69639

ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਜਦ ਟਾਹਣੀਆਂ ਵੱਲ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰੇ ਟਪਕੇ ਦੇ ਅੰਬ ਮੂੰਹ ‘ਚ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਕੀ ਅੰਚੋਤਾਈ ਜਿਹੀ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿੱਥੇ ਝੱਟ ਤੋੜ ਬੋਝੇ ਪਾ ਲਈਏ ਜੁਗਤ ਪੌੜੀ ਜਾਂ ਜਬਲ ਜਲੰਗ ਕਮਰ ਕੱਸਾ ਦੂਹਾ ਦੂਹ, ਬੱਚੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਏ। ਕੱਚਾ ਪੱਕਾ ਜੋ ਹੱਥ ਆਇਆ ਤੋੜ ਤੋੜ ਵੇਰ ਲਗਾਇਆ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਆਪਸੀ ਸਹਿਰੋਂਦ। -ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਣ

ਬਸਤਰ: ਸਾਡੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੇ ਹੱਥ

ਮੀਨਾ ਕੰਡਾਸਾਮੀ ਨਾਰੀਵਾਦੀ ਕਵਿਤਰੀ ਅਤੇ ਲੇਖਿਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬ ‘Tomorrow Someone Will Arrest’ ਹੈ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਸਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਸਲ ਮਨਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਸਾਲੇ ਫਰੰਟਲਾਈਨ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਇਹ ਵਿਸਤਾਰਤ ਲੇਖ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। - ਸੰਪਾਦਕ

**ਮੀਨਾ ਕੰਡਾਸਾਮੀ
ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ**

ਏਸ਼ੀਆ ਟੈਰਿਜ਼ਮ ਪੋਰਟਲ ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਕਿ 2024 ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ 235 ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। 2023 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ 23 ਕਬਿਤ ਮਾਓਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਹ ਵਾਧਾ ਚੌਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮੌਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਧਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਾਮੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਨਸਾਨੀ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਕਸਲੀ ਬਦਲੇ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

‘ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਗਾਰ’ (ਜਿਸਦਾ ਮੋਟਾ ਜਿਹਾ ਭਾਵ ਹੈ ‘ਆਖ਼ਰੀ ਹੱਲਾ’) ਦੀ ਨੀਤੀ ਚਾਰ-ਪੜਾਵੀ ਹੈ: ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬਸਤਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ‘ਫਾਰਵਰਡ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਬੇਸ’ (ਐਫ. ਓ. ਬੀ.) ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ; ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਡ੍ਰੋਨਾਂ ਅਤੇ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਵਰਤਣਾ; ਮੁੜ ਕਬਜ਼ੇ ‘ਚ ਲਏ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ 612 ਤੋਂ ਵੱਧ ‘ਕਿਲਿੰਗ ਪੁਲਿਸ ਬਾਏ’ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ; ‘ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਉਦਾਰ ਨੀਤੀ’ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ‘ਚ 7,500 ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਰ, ਇਸ ਸਫਾਈ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਰਤਾਂਤ (ਜਿਸ ਦਾ ਜਾਪ ਗੋਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰਾਂ ‘ਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਣਵੇਂ ਸਬੂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜੋ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਮਨੁੱਖੀ ਕੀਮਤ।

ਸੀ ਪੀ ਆਈ (ਮਾਓਵਾਦੀ) ਦਾ ਫ਼ੌਜੀ ਵਿੰਗ ‘ਪੀਪਲਜ਼ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਗੁਰੀਲਾ ਆਰਮੀ’, ਜੋ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀਜ਼ਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਛਾਪਾਮਾਰ ਦਸਤਿਆਂ, ਜਾਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਗੁਪਤ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਧਾਰ-ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ‘ਚ, ਇਹ ਕੋਣ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਬਾਕੀ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ?

ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੀ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇਹਰਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਇਹ ਖ਼ਤਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ- ਇਕ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜਾ ਝੂਠਾ ਤਰਕ। ਰਾਜ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਹੱਲ ਦੇਵੇਂ ਘੜਦਾ ਹੈ, ਫ਼ੌਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ‘ਨਕਸਲੀ’ ਇੱਕ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਭੂਤ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਐਸਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਜਿਸਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫੁਲਾਇਆ ਜਾਂ ਸੁੰਗੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਦਿਵਾਸੀ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੰਤ ਯੁੱਧ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਖੁਦਾਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਚੀਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੀਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਟਾਈਮ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਲਾਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸਕ੍ਰੀਨਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ। ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਵੀ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ‘ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ

ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੁੱਟ-ਮਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,’ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,’ ਇਹ ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਸੋਨੀ ਸੋਰੀ ਇੱਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਫ਼ੌਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਦਿਲ-ਦਹਿਲਾਉ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਮੁਕਾਬਲੇ’ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਆਦਿਵਾਸੀ ਪੇਂਡੂਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ੁਲਮ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਬੂਤ ਵੀ ਬਥੇਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ੁਲਮ ਸਾਡੀ ਕੌਮੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਛਾਂ ਥੱਲੇ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਜਾਰੀ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਿਤ ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਉੱਪਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨੈਤਿਕ ਗੁੱਸੇ ‘ਚ ਚੀਕ ਰਹੇ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਸੜਕਾਂ ਉੱਪਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਪਰ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਹੈਸ਼ਟੈਗ ਛਾ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਜ਼ਲੂਮ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਲਣ ‘ਤੇ ‘ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਕਸਲੀ’ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਰਾਮਦਾਇਕ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ‘ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਕਸਲੀ’ ਦਾ ਨੱਪਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਸੰਘੀ ਘੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੇਂਡੂ ਟਾਕਰੇ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੱਪੇ ਦੇ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੱਕ ਫੈਲਣ ਦਾ ਡਰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਾਹਜ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਹਿੰਸਾ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇ।

ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ‘ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਨੀਤੀ’ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰਿਜ਼ਰਵ ਗਾਰਡ (ਡੀ.ਆਰ.ਜੀ.) ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ 20% ਹਿੱਸਾ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕੀਤੇ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। (ਡੀ.ਆਰ.ਜੀ. ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕਾਈ ਹੈ ਜੋ 2008 ‘ਚ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਅੱਤਵਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।) ਇਹ ਕੋਈ ਸੰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ—ਭਾਈਚਾਰਕ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ। ਜ਼ਮੀਨਾਂ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ, ਕੁਦਰਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ, ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਵਸੋ-ਰਹਿਤ ਬਣਾਉਣ, ਪੂਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਗੱਲੋਂ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਨਾਸ਼ ਦੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ, ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਕੰਮ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜ ਲਈ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਕੰਮ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੰਮ-ਵੰਡ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬੇਕਿਰਕ ਰੂਪ ‘ਚ ਸਰਲ ਹੈ: ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਆਦਿਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਭੂਗੋਲਿਕ ਇਲਾਕਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ

ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਲਵਾ ਜੁਡਮ ਦੇ ਪ੍ਰੇਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ- ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੀ ਉਹ ਸੋਇਮ ਸੇਵਕ ਫੌਜ ਜਿਸਨੇ 2005 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 2011 ਵਿਚ ਇਸਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਜੋ ਹੁਣ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਭੇਸ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, ਜਾਂ ਅਕਸਰ ਮਾਮੂਲੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਜਾਂ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਬਚਣ ਖ਼ਾਤਰ, ਜਾਂ ਜੁਡਮ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀਆਂ ਬਦਲਾ-ਲਊ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ‘ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ’ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਫਿਰ ਵੀ, 2021 ਦੀਆਂ ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ‘ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ’ ਕੀਤੇ ਨਕਸਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ 3% ਨੂੰ ਹੀ ਰਾਜ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਕੀਨਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਨਰਵਾਸ ਲਾਭ ਲਈ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਸਿਰਫ਼ ਨਕਲੀ ਸਨ: ਅਜਿਹੇ ਪੇਂਡੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਧਰੋਂ-ਉੱਧਰੋਂ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਂ ‘ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ’ ‘ਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਕਸਲੀ ਇਸ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਚੱਕਰ ‘ਤੇ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ: ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਰਾਜ ਦਾ ਬਾਗੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਭਾਤੇ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ, ਉਹ ਖ਼ੂਨਖ਼ਰਾਬੇ ਦੇ ਇਸ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਾਤੇ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਕੁੱਚਕਰ ਉਸੇ ਖਣਿਜ-ਭਰਪੂਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਖਣਨ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇਖ ਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਚੋਂ ਰਾਲਾਂ ਡਿਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਗਾਰ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖਣਿਜ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਸਰਕਾਰ ‘ਮਾਓਵਾਦ-ਮੁਕਤ’ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ‘ਬੋਕ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ’ ਬਦਲੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 1 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਠੇਕੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ - ਤਾਂ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਗ਼ਾਵਤ-ਵਿਰੋਧੀ ਆਦਮਖੋਰ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਗਾਰ ਬਗ਼ਾਵਤ-ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਖਣਿਜਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਲੁੱਟਮਾਰ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵਿਉਂਤਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਮਨਸੂਬਾ ਹੈ।

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਖਣਿਜ ਪੈਦਾਵਾਰ 25,000-30,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਟਿਨ ਦੇ ਇਕ-ਤਿਹਾਈ ਭੰਡਾਰ ਇਸੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਲੱਗਭੱਗ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਸਟੀਲ ਅਤੇ ਸੀਮਿੰਟ ਵੀ ਇੱਥੇ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਕੋਲੇ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦਾ ਲੱਗਭੱਗ ਪੰਜਵਾਂ

ਹਿੱਸਾ ਇਸੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਲਕ ਦੀ ਖਣਿਜਾਂ ਤੋਂ ਕੁਲ ਕਮਾਈ ਦਾ 15% ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਸੂਚਕ-ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਜ 28 ਰਾਜਾਂ ਵਿਚੋਂ 26ਵੇਂ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਹੈ; ਇਸਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਗਰੀਬੀ ਦਰ ਕੌਮੀ ਔਸਤ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਹੈ।

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚੇ—ਜੋ ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਲੁੱਟਮਾਰ ਵਿਚ ‘ਗੈਰਉਪਯੋਗੀ’ ਚੀਜ਼ ਹਨ—ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਵਿਕਸਿਤ ਸਰੀਰ ਸੋਸ਼ਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ: ਹਰ ਤੀਜਾ ਬੱਚਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਗਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ; ਅਤੇ ਲੱਗਭੱਗ 40% ਬੱਚੇ ਅਵਿਕਸਿਤ ਅਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਮਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਢੋਅ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖਣਿਜ-ਦੌਲਤ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵੇਢੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਉੱਘੜਵਾਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਮਾਂਜੀ-ਸੰਵਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ‘ਚ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰਾਪ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਖਣਿਜ-ਦੌਲਤ ਧਾੜਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਭਾਰੀ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਜੋਟੀਦਾਰ ਰਾਜ ਲਈ ਕਮਾਈ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮੂਲ-ਨਿਵਾਸੀ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਲ-ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭੁੱਖੇ ਮਾਰ ਕੇ ਨਿਤਾਏ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਡਰਾਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਖਣਿਜਾਂ ਦੀ ਇਸ ਲੁੱਟਮਾਰ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਵਿਰੋਧ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਾਗੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਦਾ ਹੈ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਜਨਤਕ ਅੰਦੋਲਨਾਂ- ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਣ, ਜਮਹੂਰੀ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ - ਨੂੰ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧੀ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁਲਵਾਸੀ ਬਚਾਓ ਮੰਚ (ਐਮ.ਬੀ.ਐਮ.), ਜੋ ਗੈਰ-ਅਦਾਲਤੀ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੈਂਪਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਦਾ ਨਵਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਲਗੋਰ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਉੱਪਰ ਬੰਬਾਰੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਟਵੇਂਡੀ ਵਿਚ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਬੱਚੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੋਗ ਮਨਾਉਣ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਮੂਲ ਗੁਨਾਹ ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਖੁਦ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ। ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 30 ਸਤੰਬਰ 2024 ਨੂੰ ਇਸ ਉੱਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: ਉਹ ‘ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ’ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ’ ਅਤੇ ‘ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੈਂਪਾਂ’ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ’।

ਇਸ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਥੱਲੇ ਵਧੇਰੇ ਡੂੰਘੀ ਸੱਚਾਈ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਹੈ: ਐਮ.ਬੀ.ਐਮ. ਉੱਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਾਅਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ

ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਦਵੰਦਮਈ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ: ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ‘ਵਿਕਾਸ’ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਚੀਜ਼ - ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ - ਮੰਗਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ?

ਮਈ 2022 ‘ਚ ਮੈਂ ਸਿਲਗੋਰ ਵਿਚ ਸੁਨੀਤਾ ਪੋਟਮ ਅਤੇ ਰਘੂ ਮਿਤਿਆਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ -

ਆਦਿਵਾਸੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ 20ਵਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋਣਹਾਰ ਨੌਜਵਾਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਰਾਜ ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਕਸਲੀ ਦਾ ਨੱਪਾ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਦਾ ‘ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੁਣ’ ਦਾ ਹੋਜ ਅਜਿਹੇ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਰਤਾਓ ਨਾਲ ਬੇਨਕਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਕਿ ਜਬਰ ਅਤੇ ਮਾਲ-ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਉੱਪਰ ਕਬਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕੋਣ ਲਈ ਪਾਇਆ ਮਥੌਟਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਕਿਉਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਸਤਾਇਆ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਸਿਰਫ਼ ਤਖ਼ਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ‘ਬਗ਼ਾਵਤ’ ਬਸ ਜ਼ਮੀਨ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਸੀ?

ਇਹ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਰਾਜ ਦੇ ਅਸਲ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦਾ (ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸਤਾਰ) ਐਕਟ, 1996 ਅਤੇ ਵਣ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 2006 - ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਤੋਂ ਖੋਹੇ ਗਏ ਸਨ - ਪੰਜਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਦੇਸ਼ਧੁਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਾਜ ਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਹਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਸਤਾ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਝੂਠਾ ਵਿਕਲਪ-ਜੁੱਟ ਘੜ ਲਿਆ ਹੈ: ਜਾਂ ਤਾਂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਲੁੱਟਮਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਵੋ ਜਾਂ ਮਾਓਵਾਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ‘ਚ ਅਪਰਾਧੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਜੰਗਲ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਉਜਾੜਿਆ ਅਤੇ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਬਗ਼ਾਵਤ-ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਚੋਟੀ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੇ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟਰ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰਰਸਮੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਿਹਾ: ‘ਜਿੱਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਚਿਦੰਬਰਮ .ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ॥ ਨੇ ਇਹ ਸਬਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ; ਇਹ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਵੀ ਸਿੱਖੇਗਾ। ਸਿਰਫ਼ ਕਤਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।’

31 ਮਾਰਚ 2026 ਤੱਕ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ‘ਨਕਸਲ-ਮੁਕਤ’ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਸਿਰਫ਼ ਗ਼ੈਰਵਿਹਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਦੇ ਭੇਥ ‘ਚ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਵਾ ‘ਚੋਂ ਚੁਣੀ ਗਈ ਤਾਰੀਕ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਕਸਦ ਫ਼ੌਜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਚੋਣ ਗੇੜਾਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਸੁਰਖੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮੁੱਚੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ‘ਲਮਕਵੇਂ’ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਪਰ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਬਰ ਜੋ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟਿਕਾਉ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਰ

ਕਈ ਵਾਕਿਫ਼ਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਜੋ ਗੱਲ ਜਿਹਾ ਅਪਸ਼ਬਦ 'ਪਤੰਦਰ' ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਅਸਲ ਮਾਅਨੇ ਕੀ ਹਨ? ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ; 'ਇਹ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ ਪਤੰਦਰ ਪੰਗਾ ਲੈਣ ਤੋਂ', 'ਪਤੰਦਰ ਨੇ ਲਾਇਆ ਸ਼ਾਤਿਰ ਦਿਮਾਗ, ਆਹ ਦੇਖੋ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕੇ ਕੇ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਐਨਾ ਸੋਨਾ', 'ਵੇ ਪਤੰਦਰਾ ਜੇ ਸ਼ਕਲ ਨੀ ਚੰਗੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਕਰ'। ਸਵਾਲ ਹੈ, ਕੀ ਪਤੰਦਰ ਕਹਿਣਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ? ਗੱਲ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਚੁੱਭਵੇਂ ਸਬੰਧਕੀ ਬੋਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਨੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਜਾਂ ਹੈਸੀਅਤ ਨੂੰ ਨੀਚਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਨਾਂ ਵੱਲ ਸੇਧਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੈਂਗਿਕਤਾ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਦਤ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ: ਅਤਿ ਸ਼ਿੰਦਤ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੰਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਧੀ ਭੈਣ ਇੱਕ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸ਼ਿੰਦਤ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵੱਲ ਹੀ ਸੇਧਿਤ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਮੁਕਤਾ ਦਾ ਉਜੜੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਹਰਾਮਜ਼ਾਦਾ, ਸਾਲਾ, ਮਾਮਾ, ਸਹੁਰਾ, ਸੌਂਕਣ, ਕੁਲਗਦਾ, ਲੁੱਚਾ, ਕੰਜਰ ਆਦਿ। ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਮਲ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ, ਗੁੰਗ-ਖਾਹ। ਕੁੱਤਾ, ਬਾਂਦਰ, ਗਧਾ, ਉਲੂ ਆਦਿ ਜਾਨਵਰ ਜਾਂ ਲੂਲਾ, ਲੰਗੜਾ, ਅੰਨ੍ਹਾ ਆਦਿ ਸਰੀਰਕ ਕੰਜ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੋਲ ਵੀ ਘੱਟ ਮਾਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਸੇ ਕਥਿਤ ਨਿਮਨ ਜਾਤੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਤ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਲਹਿਜ਼ੇ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਜਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕੱਢੀ ਗੰਦੀ ਤੋਂ ਗੰਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਤਕੀਆ ਕਲਾਮ ਹੀ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਦੇ ਕਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਗੱਲ ਕੱਢ ਕੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਕ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਆਦਤ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਕੋਟੀ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੋਲ-ਕੁਬੋਲ ਪਿੱਛੇ ਮਨਸ਼ਾ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਈ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਤਕੀਏ ਕਲਾਮ ਵਰਤਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਹਰਾਮੀ, ਸਾਲਾ, ਦਾਦੇ ਮਹੱਗਿਆ ਵਾਂਗ ਗੱਲ ਵਾਂਗ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਭੁੱਲ ਗਏ ਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੰਦਾਵਾਚਕ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੇੜ ਨਾਲ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਮੁਢਲੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਰਥ-ਅਲੱਪਣ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਤੇਰੇ ਦਾਦੇ ਮਹੱਗਿਆ' ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ 'ਤੇਰੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਹੱਗਿਆ' ਹੈ। ਫੁੱਦੂ ਸ਼ਬਦ

ਪਤੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਰਾਜ਼

ਇਸੇ ਕੋਟੀ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਤੰਦਰ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਗੱਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਟੀਸ ਖੁੰਢੀ ਕਰਵਾ ਬੈਠਾ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਈ ਕੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਚੋਖਾ ਭੰਬਲਭੂਸਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ

ਵਿਖਾਵਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ, ਚਤੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰ, ਚਲਾਕ, ਆਸਾਧਾਰਨ ਜਾਂ ਪੰਗੋਬਾਜ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਵਹਾਰਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪੁੱਠਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਥ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਾਂ ਵਡੇਰਾ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਕਈ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਏਹੀ ਮੁੱਖ ਅਰਥ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਅੰਗ ਜਿਹੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਵੱਡਾ ਤੋਂ ਵਡੇਰਾ, ਲੰਬਾ ਤੋਂ ਲੰਬੇਰਾ, ਮਤ ਤੋਂ ਮਤਾਂਤਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤੰਦਰ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦੂਜੀ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪਤੰਦਰਾ ਆਹ ਕੰਮ ਕਰ ਲਾ' ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਇਹ ਕਰਨ-ਗੋਚਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇ ਕਾਰਨ ਵੱਡਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਸਿਆਣਾ, ਅਕਲਮੰਦ ਤੇ ਫਿਰ ਚੁਸਤ-ਚਲਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਜਦ ਹੁੰਦਾ ਵੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਉਰ, ਜੇਠ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਾਲ ਚਾਦਰ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਰਸਮ ਕਰੇਵਾ ਕਹਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟਵੀਂ ਪਰਿਪਾਟੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਕੈਰੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਪਤੀ ਹੀ ਪਤੰਦਰ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਿਕਾਰਤ ਦੇ ਭਾਵ ਵੀ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਪਤੰਦਰ-ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਆਮ ਸਮਝ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਸ਼ੰਕਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਵਾਂ ਵਰਿਆ ਸ਼ਖ਼ਸ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚੋਂ ਹੋਈ ਸੰਤਾਨ ਦਾ ਪਤੰਦਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦਾ। 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼'

ਅਨੁਸਾਰ ਪਤੰਦਰ ਹੈ ਔਰਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਤੀ, '1. ਪਤਿ-ਅੰਤਰ, ਹੋਰ ਪਤਿ, ਮੱਲੋਂ ਮੱਲੀ ਬਣਿਆ ਪਤਿ, 2. ਜਾਰ, ਵਿਭਚਾਰੀ'। ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੇ ਮਰ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਧਵਾ ਲਈ ਰੰਡੇਪਾ ਕੱਟਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਅਤੇ ਕਾਮ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਉਸੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜਕ ਵਿਆਹ ਵੀ ਰਚਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਚਾਰ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਇੱਜ਼ਤ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ। ਪਤੰਦਰ ਵਿਚ ਵਿਭਚਾਰੀ ਜਿਹਾ ਭਾਵ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਸਬੰਧ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹਿਜ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤੰਦਰ-ਰਿਸ਼ਤਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਪਤੀ ਮਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਲਈ ਪਤੰਦਰ ਹੈ। ਸੋ ਪਤੰਦਰ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਨਅਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਮਤਰੇਆ ਪਿਉ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੋਕ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਸ਼ਾਅਦੀ ਭਰਦੇ ਹਨ, 'ਮਾਂ ਮਤਰੇਈ ਤੇ ਪਿਉ ਪਤੰਦਰ'। 'ਪਤੰਦਰ' ਸਮਾਜ ਦਾ ਨਿਖੇੜਾ ਪਿਦਰ+ਅੰਦਰ ਵਜੋਂ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਿਦਰ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ: ਪਿਦਰ =ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰ = ਦੂਜਾ, ਹੋਰ- ਸੋ ਪੂਰਾ ਅਰਥ ਬਣਿਆ 'ਦੂਜਾ ਪਿਉ'। ਇਹ ਵਿਉਤਪਤੀ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਮਤਰੇਆ ਪਿਤਾ ਲਈ 'ਪਿਤ੍ਰਅੰਤਰ' ਸ਼ਬਦ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਿਤ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਪਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਦਾ ਅੰਦਰ, ਹੋਰ, ਦੂਜਾ। ਪਿਦਰ/ਪਿਤਰ ਤੋਂ ਪਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਧੁਨੀ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਘੁੱਚੇਲਾ ਪਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤੰਦਰ ਦਰਅਸਲ ਸਾਲਾ, ਜਵਾਈ, ਸਹੁਰਾ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧਨੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ। ਮਤਰੇਆ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪਤੰਦਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪਿਤਾ, ਭਾਪਾ, ਭਾਈਆ, ਬਾਪੂ ਆਦਿ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਝਿਜਕ ਨਾਲ ਹੀ। ਇਸ ਵਿਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਹੋਰ ਬਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਮਤਰੇਆ ਰਿਸ਼ਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਪਿਛੇਤਰ ਵਜੋਂ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਸਿਰਫ਼ ਪਿਦਰ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਬਲਕਿ ਮਾਦਰ, ਬਿਰਾਦਰ, ਖਵਾਹਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਬਰਾਦਰ ਅੰਦਰ' = ਮਤਰੇਆ ਭਰਾ, 'ਖਵਾਹਰ ਅੰਦਰ' = ਮਤਰੇਈ ਭੈਣ, 'ਮਾਦਰ ਅੰਦਰ' = ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਤਰੇਆ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਤਰੇਆ ਪਿਉ ਦਾ ਆਪਣੀ ਮਤਰੇਈ ਸੰਤਾਨ ਨਾਲ ਖੂਨੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਵਿਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਰਤਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਖੁਦ ਮਾਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਪਤੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘਣੇ ਪਿਆਰ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਪਤੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਟਾਖਸ਼ ਦੀ ਮਿਸ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਪਿੱਛੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇਵਾਂ ਵਲੋਂ ਰੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਪਤੰਦਰ ਦੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੰਬਲਭੂਸੇ ਵੀ ਹਨ। ਇਕ ਹਿੰਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਫਾਰਸੀ ਰੂਪ ਪਦੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਪਦੰਦਰ ਦਾ ਅਰਥ ਬਣਿਆ 'ਸਥਿਤੀ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ', ਕਿਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਅਨੁਯਾਈ'। ਕਿਹਾ ਹਾਸੇ-ਹੀਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਤੰਦਰ ਮਤਰੇਆ ਪਿਉ ਹੈ ਪਰ ਲੇਖਕ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਪਿਤਾ ਦਾ ਅਰਥਵਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤ ਘਰ ਦੀ ਪਤਘਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਪਤੰਦਰ ਵਿਚਲੇ ਅੱਸ 'ਪਤ' ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗ਼ਲਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪਤੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਪਤ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਮਤਲਬ ਪਤੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਘਰ ਦੀ ਪਤ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਦੰਪਤੀ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਭਾਵ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਧੁਰ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਭਾਵ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਜੀਵਨ ਮੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਭਾਵ ਹੁਣ ਭੁੱਲ-ਵਿਸਰ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੀਏ। ਔਰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੰਗੇਸ਼ ਦਾ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪਤਨੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਵਾਇਫ਼ ਦੇ ਵੀ ਪਰਾਚੀਨ ਅਰਥ ਤਵਾਇਫ਼ ਵਾਲੇ ਸਨ।

'ਪਿਦਰ' ਤੇ 'ਅੰਦਰ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਚਰਚਾ ਵੀ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਭਾਰੋਪੀ ਖਾਸੇ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫਾਦਰ, ਡੱਚ ਵਾਡਰ, ਜਰਮਨ ਫਾਟਰ, ਫਾਰਸੀ ਪਿਦਰ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਿਤਰ/ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਉ ਦੇ ਸਕੇ ਸੋਹਦਰੇ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਲੋਂ ਰੂਪ ਅੰਤਰ ਹੈ ਦੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹਨ। 1. ਵਿਚ, ਭੀਤਰ, 2. ਹੋਰ, ਦੂਜਾ। ਪਤੰਦਰ/ਪਿਤ੍ਰਅੰਤਰ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਅਰਥ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਰਥ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਿੰਦ-ਯੂਰਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ enter, inter, intra, interior ਆਦਿ ਇਸ ਦੇ ਸਜਾਤੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਿਰ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਸਫ਼ਾ 17 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਪਾਟੀ ਚੁੰਨੀ ਵਿਚੋਂ ਅੰਬਰ ਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹੀ ਤਾਰੇ ਮਾਂ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਤੇ ਟਿਮਟਿਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਤਾਸ਼ ਰੁੱਤ ਜਾਂ ਸੋਗੀ ਸਮਿਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਦਸਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਸੱਚ ਅਬੋਲ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸੱਚ ਸਾਹਵੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਸ਼ਬਦ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਰੇ ਵਰਕਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁੱਚੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਪਛਾਣਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਗਈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸੁਖਮ ਸੋਚ ਦੀ ਧਰਾਤਲ ਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਸੂਲਾਂ ਉਗ ਆਈਆਂ ਪਰ ਅੱਡੀਆਂ ਨਾਲ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰੀਆਂ ਫੇਰਣ ਵਾਲੇ ਤਿੱਖੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨ ਕੇ ਸਫ਼ਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸੌਂਕੀਨ ਹਨ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਧੁੱਧਲ ਵਿਚ ਗਵਾਚ ਗਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਵੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਸਿਰਤ, ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਸਮਰਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਹਵਾ ਨੇ ਦੀਵਾ ਬੁਝਾ ਦਿਤਾ ਪਰ ਜੁਗਨੁ ਤਾਂ ਹਵਾ ਦੇ ਕੰਧਾਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕਾਲਖ਼ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਨਣ-ਲੀਕਾਂ ਦੀ ਕਲਾ ਨਕਾਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਦੀਦਾਂ ਵਿਚ ਨੀਰ ਨਹੀਂ ਸਿਮੰਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਜ ਕੇ ਸੱਧਰਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਗਿਆਨ, ਖੋਹਿਆ, ਵੰਡਿਆ ਜਾਂ ਤਸਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹਰਫ਼ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹੀ ਰਹਿਣੇ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਸੱਜਣਾ ਨੂੰ ਚਾ ਕੇ ਵੀ ਮਿਲ ਨਾ

ਸਕਿਆ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦੇ ਦਿਲਦਾਰ ਦੇ ਹਰ ਪਲ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀਆਂ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਅਪੂਰਨਤਾ ਮੈਨੂੰ ਅੱਖਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਅਪੂਰਨ ਆਸਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਆਸ ਦਾ ਪੱਲੂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਪਰ ਮੇਰਾ ਜ਼ਨੂਨ, ਜਜ਼ਬਾ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਕਦੇ ਵੀ ਬੇਹਿਸ, ਬੇ-ਹਿੰਮਤ ਜਾਂ ਬੇਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀਆਂ ਛਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਛਾਂ ਲਈ ਖੁਦ ਹੀ ਘਣਛਾਵਾਂ ਬਿਰਖ਼ ਬਣ ਜਾਂਵਾਂਗਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਹਵਾਵਾਂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਮੇਰੀਆਂ ਆਹਾਂ ਦੀ ਧੁੱਖਧੁੱਖੀ ਹੈ ਪਰ ਵਕਤ ਆਉਣ ਤੇ ਮੈਂ ਪੌਣਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਨਾਦ ਦੀ ਧੁੰਨ ਧਰਾਂਗਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਟੁੱਟੇ ਪੱਤੇ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਹੀ ਪੱਤਾ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਸਮਾ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਨਵੇਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਅਧਾਰ ਤਾਂ ਬਣਦਾ ਹੀ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਬੋਟਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਆਲੂਣਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁੰਨ ਪਸਰੀ ਹੈ ਪਰ ਦੇਖਣਾ! ਰੁੱਤ ਬਦਲਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਲੂਣਿਆਂ ਵਿਚ ਬੋਟਾਂ ਦੀ ਚੀਂ ਚੀਂ ਨੇ ਬਿਰਖ਼ ਤੇ ਆਲੂਣੇ ਨੂੰ ਧੜਕਣ ਲਾ ਦੇਣਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਉਦਾਸ ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ ਮੱਸਿਆ ਨੇ ਲੁਕਾ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ 'ਕੇਰਾਂ ਪੁੰਨਿਆਂ ਆਉਣ ਦਿਓ, ਚੰਦਰਮਾ ਨੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੀ ਝੀਲ 'ਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਫ਼ਿਜ਼ਾ ਨਾਲ ਨਿੱਘੀ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਣਾ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰਾ ਸੂਰਜ ਹੀ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀਪਕ ਦੇ ਉਜਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸੂਰਜ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਉਸਦੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ ਟੇਵਾਪਣ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਜ਼ਰ ਸਵੱਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਖੁਦ ਬ ਖੁਦ ਸਿੱਧਾ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਸਾਹਾਂ ਦਾ ਸੇਕ ਮੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮੱਘਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਵੀ ਪਿੱਘਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਸਾਵਣ ਵਿਚ ਵੀ ਔਤ ਦੀ ਸਾਤਸੱਤੀ ਛਾਈ ਰਹੀ ਪਰ ਪੂਰੇ ਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪਿਆਸ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੋਲਣ ਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਸੁੱਕ ਗਏ ਦਰਿਆ ਬਰੇਤਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮਕਰਣ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਜਦ ਦਰਿਆ ਪੁਨਰ-ਸੰਜੀਵ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਰੇਤਿਆਂ ਨੇ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਿਆਉਣਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਿਲਦਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹਥੇਲੀ 'ਤੇ ਉਕਰੇ ਅਦਿੱਖ ਨਾਮ ਵਿਚੋਂ ਉਸਦਾ ਬਿੰਬ ਚਿਤਰਾਂਗਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀ ਤਕਦੀਰ ਹੀ ਮੈਥੋਂ ਰੁੱਸ ਗਈ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਤਦਬੀਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਖੁਣ ਕੇ ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ ਖੁਦ ਲਿਖਾਂਗਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੀ ਫੱਟੀ ਤੇ ਪਏ ਪੂਰਨੇ ਗੈਰਾਂ ਨੇ ਪੂੰਝ ਦਿਤੇ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੂਰਨਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਹਸਤੀ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਲਈ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਾਪੀ/ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਮੋਰ ਪੰਖ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਮੋਰ-ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਮੋਰ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਬਣਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਬਰਾਂਡਡ ਕੱਪੜੇ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਾਪ ਦੀ ਆਖਰੀ ਵਕਤ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਟੀ-ਸ਼ਰਟ ਨੂੰ ਪਹਿਨਣਾ ਹੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਬਰਾਂਡ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਝੀਲ ਵਰਗੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਟਾਲ ਵੱਟਿਆ ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਾਪ ਦਾ ਆਖਰੀ ਵੇਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸਕੂਨ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਕਰ ਗਿਆ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੇ ਦੋਹਰੇ-ਦੋਹਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਬਣ ਕੇ ਬਚਪਨੀ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਗੜ੍ਹਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਲਾਡ ਨਹੀਂ ਲਭਾ ਸਕਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਲਾਡ ਲੁਭਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਤਲਬਗਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਹਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਹੌਕਿਆਂ ਨੇ ਧੁਆਂਖਿਆ ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋ ਦੂਣ ਸਵਾਇਆ ਕਰਨ ਵਿਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਰੂਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਦਾ ਗੈਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਦੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਫ਼ਿਕਰਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਜਦ ਤੋਂ ਮੈਂ ਫ਼ਿਕਰ ਤੋਂ ਫੱਕਰਤਾ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁੱਰਿਆ ਹਾਂ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਸਨ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਪਰ ਵਕਤ ਨੇ ਕੇਹੀ ਕਰਵਟ ਲਈ ਕਿ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੁਦ ਹੀ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣ ਗਏ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਬੇੜੀ ਦਾ ਮਲਾਹ ਹੀ ਬੇੜੀ ਨਾਲ ਰੁੱਸ ਗਿਆ। ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਬੇੜੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਪਾਲ ਹੀ ਲਿਆ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਤੱਪਦਾ ਮਾਰੂਥਲ ਸੱਸੀ ਸਾਹਵੇਂ ਬਿਫ਼ਰਿਆ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਜਦ ਸੱਸੀ ਨੇ ਆਖਰੀ ਕੂਕ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਮਾਰੂਥਲ ਨੇ ਸੱਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਮਾ ਹੀ ਲਿਆ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡੇ ਝੁਰਤੀਆਂ ਉਭਰ ਆਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹੀ ਝੁਰਤੀਆਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਜੀਵਨ-ਭਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹਨ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਈਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬਿਆਈਆਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਤੇ ਕੱਟ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਪੱਠੇ ਵੱਢਣੇ ਜਾਂ ਘਾਹ ਖੇਡਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲੀ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਗਿਆਨ-ਯਾਫ਼ਤਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਿੱਜ ਤੀਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਸਗੋਂ ਗਿਆਨ ਵੰਡਣਾ ਹੀ ਮੇਰਾ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਕਈ ਹਸਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮਿਸਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਜਾਂ ਦੌਲਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੁੱਲਾਂ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਨਾਂ ਹੈ- ਜੈਕੀ ਚੈਨ, ਜੋ ਕਿ ਚਾਈਨਾ ਅਤੇ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦਾ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਲਾਕਾਰ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਐਕਸ਼ਨ ਭਰੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਸਟੇਟਸ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ

ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ
ਫੋਨ: 70098-07121

ਗਿਆ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਨੇਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਹੋਣਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਜੈਕੀ ਚੈਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਗਰੀਬੀ ਵੀ ਦੇਖੀ, ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਮਸ਼ਕਤ ਕੀਤੀ, ਸਿਨੇਮੇ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਣਗਿਣਤ ਖਤਰੇ ਝਲੇ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਟੇਟ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਚੀਨ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ,

ਦੁਨੀਆ ਲਈ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ - ਜੈਕੀ ਚੈਨ

ਤਾਂ ਇਹ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਦੀ ਸੋਚ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜੈਕੀ ਚੈਨ 'ਫਰੀ ਡਰੱਗ ਲੀਵਿੰਗ' ਕੈਪੇਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਖ਼ਬਰ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੇਸੀ ਚੈਨ, ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਚੀਨ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਨਸ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਚੀਨ ਦੇ ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਸੀ। ਜਦ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਆਪ ਨਸ਼ੇ ਖਿਲਾਫ ਅਭਿਆਨ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇਸ ਅਭਿਆਨ ਦੀ ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪਰਿਵਾਰਕ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਤਮਿਕ ਸੱਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਜੇਸੀ ਚੈਨ ਦੇ ਨਾਂ ਕਈ ਅਨੈਤਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਣਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਕਸਰ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੌਲਤ, ਸੋਹਰਤ ਅਤੇ ਰੁਤਬੇ ਦਾ ਗਲਤ ਫਾਇਦਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੁਝ ਜੈਕੀ ਚੈਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਜੈਕੀ ਚੈਨ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਬਹੁਤ ਝੱਝੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਬਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੈਕੀ ਚੈਨ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਿਆ,

ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੌਕੇ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਬਿਲ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਵੀ ਬਰਬਾਦ ਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।' ਉਸਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਕਾਰ ਦੇਣਾ। ਜੈਕੀ ਚੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ 400 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ

ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਸੋਚ ਸੀ। ਕਈ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਜੈਕੀ ਚੈਨ ਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਆਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਵਸਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਭਲਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਵਿਗੜੇਗਾ। ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜੇਕਰ ਚਰਿਤਰਹੀਣ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਆਮ ਸੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਿਆਰ ਚਰਿਤਰ ਬਣਾਏ, ਉਹੀ ਅਸਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਚਰਿਤਰਵਾਨ ਬੱਚਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਲਈ, ਸਗੋਂ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਇਜ਼ਤ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬੱਚਾ ਹੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਆਰ ਵੀ ਪਾਸੇ ਹਟਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੰਨ੍ਹਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੈਕੀ ਚੈਨ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿੱਧਾ-ਸਿੱਧਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕਾਰ, ਚਰਿਤਰ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਤਦ ਤੱਕ ਸੰਪਤੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਭਿਸ਼ਾਪ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਚੁਣ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਗਲਤ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸਦੇ ਚਰਿਤਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ, ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਉਤੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਭਟਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੈਕੀ ਚੈਨ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਐਕਸ਼ਨ ਹੀਰੋ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਚੇਤਾਵਨੀ ਭਰੀ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਆਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਜੈਕੀ ਚੈਨ ਵਰਗੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸਿਰਫ ਰੋਟੀ, ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਛੱਤ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਅਸਲ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪੈਸਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਪਰ ਚਰਿਤਰ ਹੀ ਅਸਲ ਧਨ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸੰਪਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਚਰਿਤਰ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਛੱਡਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(ਸਫਾ 19 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਖੋਰਦਾ ਹੈ - ਤਾਂ ਕੌਣ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਅਚਿੱਤੇ ਬਾਜ ਪੈਣ' ਵਰਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਛਾਉਣ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰੇਗੀ?

ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੁਖਦਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ: ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਕ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕਦੇ ਵੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਾਰੇ ਉਠਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਘੜੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਆਦਿਵਾਸੀ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਘੜਨ ਦਾ ਸੰਦ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ 'ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ' ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੰਗਲ ਬੇਕਸਰਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਗੂ-ਲਗਾਣੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਇਕੋਇਕ ਉਦੇਸ਼ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਖਣਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਫ਼ੌਜੀਕਰਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੈ।

ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ (ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐੱਫ.) ਵਰਗੀਆਂ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬਸਤਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 182 ਫਾਰਵਰਡ ਓਪਰੇਟਿੰਗ ਬੇਸ (ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਕੈਂਪ - ਐਫਓਬੀ) ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੈਂਪਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਭਿਆਨਕ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ - ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਾਲਾਨਾ ਔਸਤਨ 15 ਕੈਂਪ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਸਿਰਫ 2024 ਵਿਚ ਹੀ 30 ਨਵੇਂ ਕੈਂਪ ਬਣਾ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਫਾਰਵਰਡ ਬੇਸ ਆਦਿਵਾਸੀ ਵਸੋਂ ਦੁਆਲੇ 5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਦਮ ਘੋਟੂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਲ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਆਦਿਵਾਸੀ ਵਸੋਂ ਦੁਆਲੇ ਹੋਰ ਕੱਸਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ ਰਾਜ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਥਾਈ ਫ਼ੌਜੀ ਚੌਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ 'ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਸੈਂਟਰਾਂ' (ਆਈ.ਡੀ.ਸੀ.) ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਧੁੱਸ - ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨਰੂਪ ਚੌਕੀਆਂ ਲਈ ਘੱਟ ਚੁੱਭਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਆਸਮਾਨ ਹੇਠ ਬਣਾਏ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਕੈਂਪਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਇਹ ਜੁੜਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਕੇਂਦਰ ਨਾਗਰਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਫ਼ੌਜੀਕਰਨ ਦੇ ਸੂਚਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਗੋਡੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਮਨਵਾ ਨਵੇਂ ਨਾਰ' (ਸਾਡਾ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ) ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਇਹ ਕਰੂਰ ਭਾਸ਼ਾਈ ਚਲਾਕੀ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਲੁਕੋਂਦੀ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ, ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਮਜ਼ਬੂਤ ਫ਼ੌਜੀ ਕੰਪਲੈਕਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਕੰਕਰੀਟ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਪਿੱਛੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਯੁੱਧਨੀਤਕ

ਨਿਗਰਾਨੀ-ਤੰਤਰ ਹੈ।

ਐੱਮ.ਬੀ.ਐੱਮ. ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਘੂ ਮਿਤਿਆਮੀ ਨੇ ਮਈ 2022 ਵਿਚ ਸਿਲਗੋਰ ਵਿਚ ਇਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ: 'ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੈਂਪ ਆਉਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਮਿਲਣਗੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਕੈਂਪ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜੰਗਲਾਂ ਤੋਂ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਔਰਤ ਇਕੱਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।'

ਨਾਗਰਿਕ-ਰਾਜ ਦਰਮਿਆਨ ਇਹ ਫ਼ੌਜੀਕ੍ਰਿਤ ਰਿਸ਼ਤਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਫੰਦਾ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਮਿਤਿਆਮੀ ਨੇ ਫਰਵਰੀ 2025 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ: 'ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਗ਼ੈਰਹਕੀਕੀ ਟੀਚੇ ਸਿਰਫ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਾਲੇ ਕੈਂਪ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੱਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜਾਣ। ਉਹ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੜਦੇ ਹਨ।'

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੁਲਿਸ, ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜ, ਵਣ ਅਧਿਕਾਰੀ - ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਹੀ ਫ਼ੌਜੀ ਕਮਾਂਡ ਹੇਠ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਕਿੱਧਰੇ ਨਾਗਰਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਧਾਰਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ-ਸਮਝਿਆ ਜੋਖਮ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਸਤਰ ਵਿਚ, ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਨ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਰਾਜ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਪਤਾਲ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬਸਤਰ ਦਾ ਫ਼ੌਜੀਕਰਨ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਹਿੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇਹ ਉਹ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਬਗ਼ਾਵਤ-ਵਿਰੋਧੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਰਥ-ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ।

ਐੱਫ.ਓ.ਬੀ. ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨੇਤਰਾਂ-3 ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਡਰੋਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ 5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਉੱਪਰ 60 ਮਿੰਟ ਲਈ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਇਹ 'ਆਸਮਾਨੀ ਅੱਖਾਂ' ਕੰਪੈਕਟ ਲਾਂਚ ਪੈਡਾਂ ਤੋਂ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ (ਰੀਅਲ-ਟਾਈਮ) ਤਸਵੀਰਾਂ ਭੇਜਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 'ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ'। ਹੁਣ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਭਿਆਨਕ ਵਖਰੇਵਾਂ ਹੈ: ਕੋਈ ਵੀ ਡਰੋਨ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਰਹੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਕਥਿਤ ਨਕਸਲੀ

ਵਿਚ ਕੀ ਵਖਰੇਵਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਪਾਈਲਟ ਹੋਰੇਨ ਡਰੋਨਾਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ। ਇਹ ਡਰੋਨ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਏਅਰੋਸਪੇਸ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ (ਆਈਏਆਈ) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਜੋ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਆਪਣੀ 'ਨਿਰਣਾਇਕ ਭੂਮਿਕਾ' ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਰੋਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਰੋਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ, ਸਭ ਕਾਸੇ ਨੂੰ ਘਾਤਕ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹੋਰੋਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਾਡਲ ਮਹਿਜ਼ ਨਿਰਪੱਖ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ (ਲੋਇਟਰਿੰਗ ਮਿਊਨੀਸ਼ਨ) ਫਿੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੇਕਿਰਕ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਈਏਆਈ ਆਪਣੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉੱਪਰ ਹੋਰੋਨ ਨੂੰ 'ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਪਰਖਿਆ' ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਸੰਕੇਤਕ ਐਲਾਨ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਮਜ਼ਲੂਮ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਉੱਪਰ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 2008-09 ਦੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਾਸਟ ਲੀਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਵਾਚ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡ੍ਰੋਨਾਂ ਤੋਂ ਦਾਗ਼ੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਦਰਜਨਾਂ ਗਾਜ਼ਾ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। 2013 'ਚ, ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਦਿਖਾਈ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰੋਨ ਡਰੋਨ ਬੇਕਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ - ਇਹ ਆਦਿਵਾਸੀ ਝੁੱਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਨਕਸਲੀ ਕੈਂਪਾਂ ਦੀਆਂ।

ਇਹ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਕੌਮੀ ਮੀਡੀਆ, ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਬੇਨਾਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ: 'ਤੁਸੀਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਡਰੋਨ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖੀ ਗਈ ਹਰ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਹੈ; ਅਸੀਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।'

ਅੱਜ, ਜੀ-ਰਜ਼ੂਰ ਮੀਡੀਆ ਹੁੱਬ-ਹੁੱਬ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਸੰਦ ਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਇਹ ਯੰਤਰ ਦੰਡਕਾਰਣੀਆ ਉੱਪਰ 35,000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ 10-10 ਘੰਟੇ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਇਰਲੈੱਸ ਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਕਿਸੇ ਬੇਅਬਾਦ ਜਗ੍ਹਾ' ਤੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ, ਕੋਈ ਫੋਨ ਕਾਲ, ਜਾਂ ਅੱਗ ਦਾ ਧੂੰਆਂ ਨਿਕਲਣਾ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ', ਤਾਂ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਲਏ ਗਏ ਹਰ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਾਹ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਸਪਸ਼ਟ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ - ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਸਥਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਧਾਈ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਬੱਲੇ ਦਬਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ - ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਅਜ਼ਮਾਏ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਤਣਾ ਬਗ਼ਾਵਤ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ (ਕਾਉਂਟਰ-ਇਨਸਰਜੰਸੀ) ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਯੁੱਧ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣ 'ਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਭੈਅ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਿਸ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਵਾਲਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਘੜਨ ਦਾ ਸੰਦ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਲੱਠਮਾਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਬਣਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜਨੇਤਾ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਇਹ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਵਾਲੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀਕਰਨ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਰੂਪ 'ਚ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦੀ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ - ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਡਾ ਵੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤੀਜੀ ਗੱਲ, ਇਹ ਸੰਜੋਪੰਥੀ ਧਿਰ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਓਵਾਦੀ ਖ਼ਤਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ 'ਅਰਬਨ ਨਕਸਲ' ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਅਰਾ ਅਤੇ ਤਕੀਆ-ਕਲਾਮ ਬਣਕੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਜਨ-ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਉੱਪਰ ਹਰ ਪਾਬੰਦੀ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ: ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ 'ਚ ਵਿਰੋਧ/ਟਾਕਰੇ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ

ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੌਥੀ, ਅਤੇ ਆਖ਼ਰੀ ਗੱਲ, ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਗਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਕਾਰਪੋਰੇਟ-ਰਾਜ ਦੇ ਗੰਢ-ਚਿਤਰਾਵੇ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦਸਤੇ ਬਣਾ ਕੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਛਾਪਾਮਾਰ ਭਲੇ ਹੀ ਖ਼ਤਰਾ ਨਾ ਹੋਣ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਐਸਾ ਝਮੇਲਾ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁਣਗੀਆਂ।

ਖਣਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਸੋਂ ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਰਾਜ, ਭਾਤੇ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਦਸਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਮਾਏ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਦੌਲਤ ਦੀ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਲੁੱਟਮਾਰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਇਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ੌਜੀ ਛਾਉਣੀ ਬਣਾਏ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਗਾਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਵਿਚ, ਬਗ਼ਾਵਤ-ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਹੈ - ਅਸਲੀ ਯੋਗਤਾ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਸੱਤਾ ਲਈ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਜਮਹੂਰੀ ਸਪੇਸ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੰਗੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ 'ਚ ਸਿਰਫ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਚੁੱਪ ਹੀ ਬਾਕੀ ਬਚੇ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਬਸਤਰ ਅੰਦਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਰਦਾ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਬੇਪਛਾਣ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਰ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਬਦਲੇ ਆਪਣੇ ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਬਟੋਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵਜੋਂ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜ਼ੀਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਲਾਤਕਾਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ - ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਦਰਅਸਲ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਜਨਣੀ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅੰਦਰ ਵਿਅਪਕ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਰਾਜਕੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੰਡਕਾਰਣੀਆ ਹੁਣ ਸਮੂਹਿਕ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਜੰਗਲ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਜੰਗੀ ਜੁਰਮ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਉਸ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਭੜਕਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲਪੇਟ 'ਚ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ।

(ਫਰੰਟਲਾਈਨ, 30 ਅਪ੍ਰੈਲ 2025 ਦੇ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਮੇਰਾ ਜਰਨੈਲ

ਜੀ.ਡੀ. ਕੁਮਾਰ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਛੇਤੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਮੈਂ ਤੇ ਭਾਈ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਅਸਟੋਰੀਆ ਮਿਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਕਈ ਦਿਨ ਉਥੇ ਰਹੇ। ਮਿਲ ਵਿਚ 120 ਹਿੰਦੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਪਿਛੋਂ ਉਥੇ ਵੀ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਪੈਸੀਫਿਕ ਕੋਸਟ' ਦੀ ਸ਼ਾਖ਼ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਭਰਤੀ ਹੋਏ, ਇਸ ਸ਼ਾਖ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਠਠਗੜ੍ਹ, ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਕਰੀਮ ਬਖ਼ਸ਼ ਤੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ ਮਿਥੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਰੁਲੀਆ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਹੀ

ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ

ਮਿਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। (ਨੋਟ: ਰੁਲੀਆ ਸਿੰਘ ਅੰਡੇਮਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ ਸਨ) ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1913 ਤੱਕ ਨਾ ਹੀ ਦਫ਼ਤਰ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਅਖੀਰ ਸਥਾਨਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇੰਤਜਾਮੀਆਂ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਲਾ-ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਪੁੱਛੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਬਦਲਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਲਦੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1913 ਨੂੰ ਗ਼ਦਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਰਚਾ ਹੈਂਡ ਮਸ਼ੀਨ 'ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਰਘਬੀਰ ਦਿਆਲ (ਯੂ.ਪੀ.) ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਮਕਾਨ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਦਫ਼ਤਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਯੁਗਾਂਤਰ ਆਸ਼ਰਮ' ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਗ਼ਦਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ: ਜੇ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਨ ਦਾ ਚਾਉ ਸਿਰ ਧਰ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ।

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਉਲੰਬਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਛਾਪੇ ਦੀ ਹੈਂਡ ਮਸ਼ੀਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਥੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਯੁਗਾਂਤਰ ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਹਫ਼ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਆਰਾਮ ਦੀ ਕਦੀ ਨਾ ਸੂਝੀ, ਬਲਕਿ ਜਦ ਸੁਝਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੰਮ। ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤੀ ਸੀ, ਓਨਾ ਹੀ ਫੁਰਤੀਲਾ ਵੀ ਸੀ।

ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਵਿਚ ਦਸੰਬਰ 1913 ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ, ਪੰਡਤ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ, ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ, ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਤੇ ਮੈਂ ਓਰੇਗਨ ਤੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਸਟੇਟ ਵਲੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਟੁੰਡੀਲਾਟ), ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਨਫ੍ਰਾਂਸਿਸਕੋ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਚੋਣ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ, ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਖਿਆ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ (ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ), ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਹੋਰ ਉਥੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਵੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਵਰਤਨ ਨਾਲ ਜਥੇਬੰਦਕ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਦੁੱਕੀ) ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਟਾਈਮ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਵੀ ਮਦਦ ਦੇ ਜਾਂਦੇ। ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਚਲਾਉਂਦੇ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਟ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਤੇ ਸੋਹਣ ਲਾਲ ਪਾਠਕ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਫੌਜੀ ਸਿੱਖਿਆ: ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਵਕਤ ਆਸ਼ਰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਅਮਲੀ ਤਿਆਰੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਵਾਈ ਤਾਕਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਫੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਦੋ ਜਰਨੈਲ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਇਕ ਜਰਮਨ ਕੰਪਨੀ ਕੋਲ ਸਾਨਫ੍ਰਾਂਸਿਸਕੋ ਦੇ ਜਰਮਨ ਕੌਂਸਲਰ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਿਆ। ਇਹ ਜਰਮਨ ਕੌਂਸਲਰ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਦੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੀ ਆਯੂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੇ ਅੰਤਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਸਰਾਭਾ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ 'ਮੇਰਾ ਜਰਨੈਲ' ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਈ 1911 ਨੂੰ ਜੀ.ਡੀ. ਕੁਮਾਰ ਕਨੇਡਾ ਛੱਡ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਆਟਲ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਬੂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਰੀ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀਆਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਪੋਰਟਲੈਂਡ ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਨਾਂਅ ਦੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਦੀ ਇੰਡੀਆ' ਕੱਢਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ, ਸਕੱਤਰ ਜੀ.ਡੀ. ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬੂ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਦਾਸ, ਬਾਬੂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਰੀ ਤੇ ਜੀ.ਡੀ. ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਨੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਸਰਾਭਾ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਇੰਜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਹੋਈ।

23 ਮਈ 1914 ਨੂੰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕਨੇਡਾ) ਪਹੁੰਚਿਆ। ਪਰ ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੰਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੀ ਖੜਾ ਰਿਹਾ। ਬਾਹਰ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਮੁਸਾਫ਼ਰਾਂ ਦੇ ਉਤਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੜੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ 23 ਜੁਲਾਈ 1914, ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਰੀਕ ਨਿਯਤ ਹੋ ਗਈ। ਤਦ ਤੱਕ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਏ ਤੇ ਯੋਕੋਹਾਮਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਸਾਫ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਾਈਨ ਸਮਝਾਏ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ। 200 ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ 2000 ਗੋਲੀਆਂ, ਦੋ ਪੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਜਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ 'ਤੇ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਇਕ ਕਮਰਾ ਰੀਜ਼ਰਵ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੇਟੀਆਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਯੁਗਾਂਤਰ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਕਾਰ ਬਦਲ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਕੋਈ 15 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਅਜੇ ਮੇਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜੰਗ ਛਿੜਨ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਅਜੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੰਮ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਿਹਲ ਮਿਲੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਸਮੇਤ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਜਾ ਕੇ ਇਨਕਲਾਬ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦ ਜਹਾਜ਼ ਕਲਕੱਤੇ ਆ ਕੇ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਜੋ ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ, ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਬੰਦ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਫੌਜੀ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠਾਂ ਕਲਕੱਤੇ ਦੀ ਕੋਤਵਾਲੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਸਾਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਲੈ ਆਏ ਕਿਉਂਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜੇਲ੍ਹ ਘਰ, ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਆਏ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਮੁਕੱਰਰ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਵਿਚ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਜੇਲ੍ਹ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਵਿਚ ਟਾਂਗੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਆ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਖ਼ਤਰੇ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਫੌਜੀ ਪਲਟਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਯਤਕ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਡਰ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ। ਉਹਦੀ ਇਸ ਨਿਡਰਤਾ ਦਾ ਫੌਜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਏਨਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਫੌਰਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚਲਾਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਜੇਲ੍ਹ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਉ। ਮੇਰੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ 1914 ਨੂੰ ਹੋਈ।

ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ

ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੇ 'ਇਕ ਮਿਆਨ ਦੇ ਤਲਵਾਰਾਂ' ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਇਕ ਰਘਬੀਰ

ਕੌਰ ਨਾਮਕ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਰਨਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਰੂਹ ਸੀ। ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਤੇ 'ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਐਡੀਟਰ ਸੀ। ਉਹ ਬੜਾ ਨਿਯਤਕ ਤੇ ਦਲੇਰ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਹੀ ਜੀਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਹੀ ਮਰਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਰਗਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕਈ ਕੁੜੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਦਾ ਕੁੜੀਆਂ

ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਮਦਦ ਲੈਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ ਦੇ ਵਰਨਣ ਵਾਂਗ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ। ਨਾਵਲਕਾਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਆਦਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਲਿੰਗਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਜਿਹੇ ਪਰਸਪਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਛੇਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਾਭੇ ਦੀ ਪਾਤਰ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਾਭੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵੀ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦਾ ਦਵਾਨਾ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਇੰਨਾ ਫ਼ਬਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਪਾਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼-ਪਿਆਰ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਖ਼ਾਤਰ ਉਨੀਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸੇ ਨੂੰ ਹੱਸਦੇ-ਹੱਸਦੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਉਸਦਾ ਅਸਲ ਪਿਆਰ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੀ। ਉਸੇ ਖ਼ਾਤਰ ਉਸ ਨੇ ਜਾਨ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।

(ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਂਦਾਂ ਦੇ ਮਈ 1964 ਦੇ ਗੋਲਡਨ ਜੁਬਲੀ ਅੰਕ ਵਿਚ)

ਅੱਜ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ 16 ਨਵੰਬਰ, 1915 ਦਾ ਉਹ ਦਿਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਸੱਤ ਸਾਥੀਆਂ (ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਭਾਈ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਬੂਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਣੂ ਗਣੇਸ਼ ਪਿੰਗਲੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੱਸਦਿਆਂ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ। ਆਖ਼ਰੀ ਸਮੇਂ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉੱਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ, 'ਐ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀਆਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਸਾਥੀ ਜੀਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਆਖ਼ਰੀ ਦਮ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਮਾਤਰ ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ

ਲੜਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ, ਕੀ ਆਰਥਿਕ ਕੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਕੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ।'

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਅੰਦਰ 16 ਨੰਬਰ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਖ਼ਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਸੀ।

ਪਹਿਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ-1915 ਵਿਚ 24 ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਸੁਣਿਆ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਧੰਨਵਾਦ ਕਿਹਾ। ਜਦ ਕੈਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀਆਂ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਨਿਯੰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰੀਟੈਂਡੈਂਟ ਹਰ ਇਕ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ 'ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਖ਼ਰੀ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਅਦਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਦਰਖ਼ਾਸਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।' ਸਿਵਾਏ ਭਾਈ ਪਰਮਾਨੰਦ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਆਦਮੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਚੱਬਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਰ ਕੇ ਇਕ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਦੇ ਘਰ ਡਾਕਾ ਮਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਸਗੋਂ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਮੈਂ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।'

ਅਸੀਂ 24 ਫਾਂਸੀ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਕ ਨੰਬਰ 121 ਵਿਚ 24 ਕੋਠੀਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਟਹਿਲਣ ਲਈ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਟਹਿਲਦਿਆਂ-ਟਹਿਲਦਿਆਂ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ। ਅੰਦਰ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਕੋਲੇ ਨਾਲ ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਸ਼ਹੀਦੋਂ ਕਾ ਖੂਨ ਕਭੀ ਖ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ।' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਂ ਆਖਿਆ, 'ਕਰਤਾਰ! ਏਥੇ ਤਾਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਤੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਸ਼ਹੀਦੋਂ ਕਾ ਖੂਨ ਕਭੀ ਖ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ।' ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਹਾਂ ਜੀ, ਠੀਕ ਹੀ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।' ਅੱਜ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਸੂਝਵਾਨ, ਨਿਡਰ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸੀ।

ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਰਸਤੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸੀ। ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1913 ਨੂੰ 'ਗ਼ਦਰ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਚਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਮਜ਼ਮੂਨਾਂ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਛਾਪੇ ਦੀ ਹੈਂਡ ਮਸ਼ੀਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਚਲਾਉਂਦਾ। ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਯੁਗਾਂਤਰ ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਹਫ਼ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਆਰਾਮ ਦੀ ਕਦੀ ਨਾ ਸੂਝੀ। ਬਲਕਿ ਜਦ ਸੁੱਝਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੰਮ। ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤੀ ਸੀ ਉਨਾ ਹੀ ਫੁਰਤੀਲਾ ਵੀ। ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਮੁਰੰਮਤ ਦਾ ਕੰਮ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਿੱਖ ਲਿਆ।

ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਦ

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁੰਮਨਾਮ ਸੁਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪ ਅਣਲਿਖੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵੀ) ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਤਕ ਪੁਜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਵਾਂ ਕਾਲਮ 'ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਦ' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਵਲੋਂ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਦੂਸਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਜੱਥਾ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਉਹ ਇਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਭੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਬੇਮਿਸਾਲ, ਤਿਆਗੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਜਰਨੈਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਹ ਦੇਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਖ਼ਤਰੇ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਫੌਜੀ ਪਲਟਣਾ ਵਿਚ ਨਿਯਤਕ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਡਰ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਨਿਡਰਤਾ ਦਾ ਫੌਜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਫੌਰਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਉਸ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਇਨਸਾਨੀ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਏਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ (19 ਸਾਲ) ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਜਰਨੈਲ ਮਿਲੇ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਨੀ ਹੋਵੇ। ਉਸਦੀ ਵਿਦਿਆ ਐਫ. ਏ. ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਉਰਦੂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚਣਾ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

1929-30 ਦੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵੀ ਏਸੇ 16 ਨੰਬਰ ਪਾਰਕ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਅਦਾਲਤ ਵੀ 1915 ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਬਣਾਈ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ 1915 ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਬੋਸਟਨ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇ ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਠਠਗੜ੍ਹ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਸਾਂ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨੀ ਕੁ ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦੇ ਸਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਮਖੌਲ ਨਾਲ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਵੱਲ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਇਹ ਮੇਰਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਫਾਂਸੀਆਂ 'ਤੇ ਨਾ ਲਟਕਦੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅੰਡੇਮਾਨ ਜਹੇ ਕੁੰਡੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸਾਬਤ ਨਾ ਨਿਕਲਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਵੀ ਇਧਰ ਨਾ ਆਉਂਦਾ।'

ਮੈਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਮੂਰਤੀਆਂ ਹੀ ਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਕਰਮ ਇਕੋ ਹੀ ਸਨ।

'ਏਕ ਜੋਤ ਦੋਏ ਮੂਰਤਿ'

ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 19-20 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁੱਲੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬੇਗਰਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਅਣਖ ਤੇ ਮਰ ਮਿਟੇ। ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵੈਰੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ।

ਖੁਦੀ ਰਾਮ ਬੋਸ (ਬੰਗਾਲ), ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ), ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਸੁਨਾਮ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਖਾਏ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਉੱਤੇ ਚਲੋ। ਅਮਲੋਂ ਸੱਖਣੇ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ!

ਫਿਲਮ ਲੋਕ

ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਨੀਤਾ ਦਾਤੇ ਕੇਲਕਰ

ਬੀਏਟਰ ਪਿੱਠਭੁਮੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅਭਿਨੇ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਰਪੂਰ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਚ 2008 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਅਨੀਤਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਦਾਰ ਉਘੜ ਨ ਗੜੇ' (2008) ਤੋਂ ਹੋਈ। ਲਗਭਗ ਇਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਨੀਤਾ ਨੇ ਟੀ.ਵੀ. ਸ਼ੋਅ 'ਦਾਰ ਉਘੜ ਨੇ ਗੜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਟੀ.ਵੀ. ਸ਼ੋਅ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਟੀ.ਵੀ. ਸ਼ੋਅ 'ਮੰਥਨ', 'ਬੰਦਿਨੀ', 'ਭਾਈ ਭੈਯਾ ਔਰ ਬੁਦਰ' ਅਤੇ 'ਬਾਲ ਵੀਰ' ਵਿਚ ਅਨੀਤਾ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜੀ ਮਰਾਨੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਇਸ ਅਤਿਅੰਤ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਮਰਾਨੀ ਲੜੀਵਾਰ ਵਿਚ ਅਨੀਤਾ ਨੇ ਰਾਧਿਕਾ ਗੁਰੁਨਾਥ ਸੂਬੇਦਾਰ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ

ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਿਤ ਇਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਗੁਰੁਨਾਥ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀ ਗਰਿਮਾ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਏਨੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਘਰ-ਘਰ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਐਕਟਿੰਗ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ। ਅਨੀਤਾ ਸਚਿਨ ਕੁੰਦਲਕਰ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਰਾਣੀ ਮੁਖਰਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਸੂਰਮਾਰਨ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਅਈਆ' (2012) ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਨੀਤਾ ਦੀ ਇਕ-ਮਾਤਰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਹੋਰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖੇਤਰੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਆਦਰਸ਼ ਗੌਰਵ

ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਲੜੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਐਕਟਰ ਆਦਰਸ਼ ਗੌਰਵ ਦਾ ਜਨਮ 1994 ਵਿਚ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਰੈਲਗੂ ਭਾਸ਼ੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਦਰਸ਼ ਗੌਰਵ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਲੀਲਾਵਤੀਬਾਈ ਪੈਦਾਰ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਨਰਸੀ ਮੋਨਜੀ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। 'ਕਾਲਾ ਘੋੜਾ' ਕਲਾ 'ਮਹਾਂਉਤਸਵ' ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਆਡੀਸ਼ਨ ਜ਼ਰੀਏ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮ 'ਮਾਈ ਨੇਮ ਇਜ਼ ਖਾਨ' ਵਿਚ ਯੁਵਾ (ਕਿਸ਼ੋਰ) ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ 'ਮੈਡਲੀ', 'ਰੁਖ', 'ਮਾਮ', 'ਦ ਵਾਈਟ ਟਾਈਗਰ', 'ਕਿਸ', 'ਖੋ ਗਏ ਹਮ ਕਹਾਂ' ਅਤੇ 'ਵੇ ਭੀ ਦਿਨ ਬੇ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਇਸ ਸਾਲ 28 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਫਿਲਮ 'ਸੁਪਰਬੁਆਇਜ਼ ਆਫ ਮਾਲੇਗਾਂਵ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ।

ਆਦਰਸ਼ ਗੌਰਵ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਡਾਈ ਟ੍ਰਾਈਇੰਗ', ਦੀਪਤਾ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਨੈਟਫਲਿਕਸ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਲੀਲਾ', ਕਾਮੇਡੀ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਹਾਸਟਲ ਡੇਜ਼', 'ਐਕਸਪਲੋਸ਼ਨ ਕਾਮਿਕ ਬ੍ਰਿਲਰ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਗਨਸ ਐਂਡ ਗੁਲਾਬਸ', ਤਾਰਕ ਰੈਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਜਕਤਾ ਕੋਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਡੀਬਲ ਦੀ ਪਾਡਕਾਸਟ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਦੇਸੀ ਡਾਊਨ ਐਂਡਰ' ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕਾਮੇਡੀ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਹਾਸਟਲ ਡੇਜ਼' ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਦੇ ਲੜਕੇ ਅੰਕਿਤ ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ਕ ਸਰਬਉੱਤਮ ਅਭਿਨੇਤਾ ਲਈ ਫਿਲਮ ਫੇਅਰ ਓ.ਟੀ.ਟੀ. ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਮਾਮ' ਵਿਚ ਇਕ ਡਰਪੋਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਖੋ ਗਏ ਹਮ ਕਹਾਂ' ਵਿਚ ਇਕ ਕੈਲੀਸਥੇਨਿਕਸ ਟ੍ਰੇਨਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 'ਗਨਸ ਐਂਡ ਗੁਲਾਬਸ' ਤੱਕ, ਹਰੇਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਜੀਵੰਤ ਬਣਾਇਆ। ਤੈਲਗੂ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਤੈਲਗੂ ਫਿਲਮ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਛੁਕ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਇਕ ਤੈਲਗੂ ਫਿਲਮ ਜ਼ਰੀਏ ਦੱਖਣ ਦੀ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਡੈਬਿਊ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਸਾਮੰਥਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇਕ ਮਲਟੀ-ਜਾਨਰ ਸਾਈਕੋਲੋਜੀਕਲ ਥਰਿਲਰ ਡਰਾਉਣੀ ਫਿਲਮ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਕਾਮੇਡੀ ਵੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ।

'ਫਰੇਬ', 'ਧੋਖਾ', 'ਦਿਖਾਵਾ' ਤੇ 'ਝੂਠ' ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਥੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਬਦ ਨੇਰਾ ਵੱਡੇ ਹੀ ਨੇ ਬੋਲੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੇਰਾ ਨੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਨੇਰਾ ਆਖ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੁਫਤ 'ਚ ਆਪਣੇ ਵੀਡੀਓ ਗੀਤ ਕਰਵਾ ਲਏ। ਉਹ ਦਿਨ ਤੇ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਉਹ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਬੀਤੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਰੋਣ-ਧੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੇ ਦਲਾਲਾਂ ਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਸਿੱਧਾ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਿਆ

ਡਾਇਮੰਡ ਕੁੜੀ ਰੂਪੀ ਗਿੱਲ

ਸੋਨੇ ਦੇ ਢੋਰ 'ਚੋਂ ਹੀਰੋ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਜਾਂ ਪਹਿਚਾਣਨਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਚਮਕਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਉਸ ਉੱਪਰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੋਵੇ। ਰੂਪੀ ਗਿੱਲ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੀਰੋ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤਣ ਸਦਕਾ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਬੀਬੀ ਰਜਨੀ' ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਵਾਇਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹਰਤ ਦੇ ਸਿਖਰਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰੂਪੀ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਪਹਿਚਾਣ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਮਾਡਲਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਨਾਮ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਗੀਤ 'ਡਾਇਮੰਡ' ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਮਾਡਲਿੰਗ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਦਿਲਜੀਤ ਦੁਸਾਂਝ ਦੇ ਗੀਤ 'ਸਟਰੋਜ਼ਰ', ਕਰਨ ਐਂਜਲਾ ਦੇ ਗੀਤ 'ਯਾਰੀਆਂ' 'ਚ ਫਿੱਕ' ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਉਹ ਸੋਹਣਾ ਰੂਪ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ।

2018 ਵਿਚ ਰੂਪੀ ਗਿੱਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਫਿਲਮ 'ਅਸ਼ਕੇ' ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ 'ਵੱਡਾ ਕਲਾਕਾਰ', 'ਲਾਈਏ ਜੋ ਯਾਰੀਆਂ', 'ਮਾਂ ਦਾ ਲਾਡਲਾ', 'ਪਰਿੰਦਾ ਪਾਰ ਗਿਆ' ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ। ਗਿੱਲੀ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ 'ਜੱਟ ਨੂੰ ਚੁੱਤੇਲ ਟੱਕਰੀ' ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ

ਉਹ ਬਾਕਮਾਲ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਹਸਾ-ਹਸਾ ਲੋਟਪੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਦੀ ਚਹੇਤੀ ਬਣ ਗਈ। ਅਮਰ ਹੁੰਦਲ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਫਿਲਮ 'ਬੀਬੀ ਰਜਨੀ' ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਮਿਲਣ ਸਦਕਾ ਗੰਭੀਰ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਕਹਾਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਵੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੂਪੀ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸਮਝ ਕੇ ਸਹਿਜਤਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਏ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ। ਦੇਵ ਖਰੋੜ ਤੋਂ ਗੁੱਗੂ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਆਈ ਮਲਟੀਸਟਾਰ ਕਾਸਟ ਵਾਲੀ ਐਕਸ਼ਨ ਫਿਲਮ 'ਮੈਝੇਲ' ਵਿਚ ਰੂਪੀ ਗਿੱਲ ਦੀ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਦਮ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੇਧਵ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅੰਬਰਦੀਪ ਦੀ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਫਿਲਮ 'ਮਿੱਠੜੇ' ਵਿਚ ਵੀ ਰੂਪੀ ਗਿੱਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਪ੍ਰੇਮਣ ਨੇਰਾ ਫਤੇਹੀ

ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ ਲਈ 'ਆਈਟਮ ਗੀਤ' ਉਸ ਤੋਂ ਕਰਵਾਓ ਤੇ ਦੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਭਰ ਦਿਓ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ, ਵਰਨਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਾਜ਼ੀ ਤੇ ਨੇਰਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਾਜ਼ੀ। ਨੇਰਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਧੰਨਵਾਦ ਭਾਰਤ ਆਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਧੰਨਵਾਦ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਰੀਅਰ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਭਾਰਤ 'ਚ ਸਿਰਫ਼ ਦਿਸਚਸਪੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਬਲਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ

ਦਿਲੋਂ ਪਿਆਰ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨੇਰਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਕਹਾਣੀ 'ਚ ਨੇਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਤੁਹਾਡਾ ਅਟੱਟ ਦਲੇਰਾਨਾ ਵਤੀਰਾ, ਤਿਆਗ, ਬਲੀਦਾਨ ਤੇ ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਦਿਲ ਤੋਂ ਧੰਨਵਾਦ। ਸਾਡੇ ਅਸਲੀ ਹੀਰੋ ਫ਼ੌਜੀ ਤੇ ਜੈ ਹਿੰਦ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਬਿਗਾਨੇ ਦੀ ਹਾਂ ਪਰ ਰੋਟੀ-ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਭੀੜ ਬਣੇ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇਗੀ। 8 ਕਿਸ਼ਤਾਂ

ਦੀ ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਦਾ ਰਾਇਲਜ਼' 'ਚ ਵੀ ਉਹ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਆਇਸ਼ਾ ਬਣੀ ਹੈ। ਭੂਮੀ ਪੇਡਨਕਰ ਵੀ ਇਸ ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਚ ਹੈ ਤੇ 'ਬਿਕਨੀ ਗਰਲ' ਤੇ 'ਆਈਟਮ ਗਰਲ' ਨੇਰਾ ਨੇ ਇਹ ਸੀਮਤ ਜਿਹਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਧੀਆ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਧਰ ਨੇਰਾ ਦਾ ਨਵਾਂ ਗੀਤ 'ਸਾਕੀ-ਓ-ਸਾਕੀ' ਵੀ ਚਰਚਾ 'ਚ ਹੈ ਤੇ ਵੈੱਬ ਸੀਰੀਜ਼ 'ਦਾ ਰਾਇਲਜ਼' ਵੀ ਬਾਕੀ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਲਿਖੀ ਉਸ ਦੀ ਸਟੋਰੀ ਬਹੁਤ ਵਾਇਰਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਲਮੀ ਮਾਹਿਰ ਵੀ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਜੰਮਪਲ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਚੁੱਪ ਹਨ ਤੇ ਨੇਰਾ ਫਤੇਹੀ ਨੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ।

ਘਲੇ ਆਵਹਿ ਨਾਨਕਾ ਸਦੇ ਉਠੀ ਜਾਹਿ॥

ਮਨਜੀਤ 'ਮੀਨਾ' ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਲੈਨਸਿੰਗ ਮਿਸ਼ੀਗਨ !

Celebration of a beautiful life!!

ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਨਾਲ, ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਮਨਜੀਤ 'ਮੀਨਾ' ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਵਿਲੀਅਮਸਟਨ, ਲੈਨਸਿੰਗ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ), ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 10 ਮਈ, 2025 ਨੂੰ 93 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ 19 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਢੋਟੀਆਂ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ (ਢਿੱਲੋਂ) ਗਿੱਲ ਦੇ ਪੰਜ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ।

ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਯੁਗ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ, ਵਧਿਆ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ ਤੋਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੋਏ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨਡ ਅਫਸਰ ਰੈਂਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਫੌਜ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਮੇਜਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਡਾਕਟਰ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਅਤੇ 12 ਜਨਵਰੀ 1964 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਬਾਰਕ ਮਿਲਾਪ ਇੱਕ 'ਲਵ ਮੈਰਿਜ' ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸੀ। ਜਲਦੀ ਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਦਲੇਰਾਨਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ, ਡਾਕਟਰ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨਾਲ ਸਿਰਫ \$6.00 ਲੈ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖੁਦ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣਾਈ, ਸਗੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਡਾਕਟਰ ਵਰਿੰਦਰ ਸਪੈਰੋ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਸਰਜਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੀਨਾ, ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਵਧ ਰਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਨਰਸਿੰਗ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੇਂਟ ਲਾਰੈਂਸ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੈਸਿੰਗ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈਸਿੰਗ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਵਾਇਆ।

ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੌਰਾਨ, ਮੀਨਾ ਆਪਣੀ ਦਿਆਲਤਾ, ਉਦਾਰਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਗਵਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਏਕਤਾ, ਸਮਾਨਤਾ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ। ਵਰਿੰਦਰ ਅਤੇ ਮੀਨਾ ਲੈਸਿੰਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਸਨ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਸੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਗਿੱਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਗਰੇਵਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਮੀਨਾ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਅਤੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਵੀ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕਈ ਖਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮਾਲਕ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਵੀ ਜੋੜ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਮੀਨਾ ਡਿਲਾਈਟਸ, ਰੈਂਡ ਬਾਰਨ ਕੈਟਰਿੰਗ ਅਤੇ ਇੱਕ ਡੇ-ਕੇਅਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ - ਉਹ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ, ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਾਦੀ ਅਤੇ 'ਡਾਕਟਰ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ' ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ।

ਮੀਨਾ ਦੀਆਂ ਮਨਪਸੰਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਆਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜੋ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਖੁਆ ਸਕੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਗਬਾਨੀ ਪਸੰਦ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਿਲਾਈ ਅਤੇ ਬੁਣਾਈ ਦਾ ਹੁਨਰ ਸੀ। ਮੀਨਾ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਇਲਾਜ ਦੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਸਮਝ ਸੀ, ਉਸ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਰੇ ਦਰਦਾਂ ਅਤੇ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਾ ਭਾਰਤੀ ਨੁਸਖਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਲਚਸਪੀ ਫਿੱਟ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣਾ ਸੀ, ਅਕਸਰ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਐਥਲੈਟਿਕ ਕਲੱਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ 'ਇਲਾਜ ਦਾ ਸਥਾਨ' ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਉਸਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਦੇ ਪਲੈਂਕ, ਯੋਗਾ, ਜੁੰਬਾ ਅਤੇ ਪਾਇਲੇਟਸ ਦੇ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ, ਅਤੇ ਲਾਕਰ ਰੂਮ ਦੇ ਕੋਲਡ ਪਲੰਜ ਅਤੇ ਹੋਟ ਟੱਬਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 15 ਮਿੰਟ ਦਾ ਕੋਲਡ ਪਲੰਜ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ।

ਮੀਨਾ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪਤੀ ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਬੱਚੇ ਗਗਨਦੀਪ 'ਦੀਪ' ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲੀਜ਼ਾ ਗਰੇਵਾਲ, ਮਨਵੀਰ 'ਮਿੱਕ' ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰੇਬੇਕਾ ਗਰੇਵਾਲ, ਅਮਰਦੀਪ 'ਅੰਨੂ' ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੂਜਨ ਗਰੇਵਾਲ, ਅਤੇ ਗੁਰਬਿੰਦਰ 'ਰੀਟਾ' ਕੌਰ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ।

13 ਪੋਤੇ-ਪੋਤੀਆਂ/ਦੋਹਤੇ-ਦੋਹਤੀਆਂ ਵਰਿੰਦਰ 'ਵਿੰਨੀ', ਗਗਨਦੀਪ ਜੂਨੀਅਰ 'ਦੀਪੀ', ਜਿਆਨਾਂ, ਬਲੇਕ, ਮਾਇਆ, ਮਨਵੀਰ ਜੂਨੀਅਰ 'ਮਿੱਕੀ', ਬਰੁਕਲਿਨ, ਮੇਲੈਨਾ, ਸੀਮਾਰਾ, ਰਵਦੀਪ 'ਰਵੀ', ਜੈਦੀਪ 'ਜੈ', ਸਨਮਦੀਪ 'ਸਨਮ' ਅਤੇ ਸਬਰੀਨ।

ਭਰਾ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਭਤੀਜੇ, ਭਤੀਜੀਆਂ ਜਸਬਿੰਦਰ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਸੰਧੂ, ਅਮਰੀਕ ਅਤੇ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਰਾਏ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਜੋਹਲ, ਗੁਰਦੇਵ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਸੇਖੋਂ।

ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਅਤੇ ਕਮਲਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਦੇਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਵੰਤ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਅਤੇ ਦਿਲਜੀਤ ਕਾਹਲੋਂ, ਜਸਬੀਰ ਖਹਿਰਾ।

ਬਲਕਾਰ ਅਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਬੀਰ ਅਤੇ ਰਾਜੀ ਗਿੱਲ, ਹਰਜੀਤ ਅਤੇ ਦਲਬੀਰ।

ਤਰਲੋਚਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਚਨ ਗਿੱਲ, ਅਰਜਨ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਗਿੱਲ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਗਿੱਲ, ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਅਮਨਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਪੰਮੀ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ।

ਨਨਾਣ ਹਨੀ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ: ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਗ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ: ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੈਣ-ਭਰਾ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਰਸ਼ਪਾਲ ਕੌਰ ਰਾਏ (ਗਿੱਲ), ਅਤੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸਵਰਗ ਸਿਧਾਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

With profound sadness, we announce the passing of Manjit "Meena" Kaur Grewal, of Williamston, MI, on Saturday, May 10, 2025 at the age of 93. Manjit was born on December 19 in Dhotian, Punjab, India, as one of five children of Chanan Singh and Balwant Kaur (Dhillon) Gill. With impressive determination, Meena was able to graduate from the Amritsar College of Nursing and went on to achieve a commissioned officer rank of Captain in the Indian Army as a nurse.

During that time in a true story of love, Manjit met Virinder Singh Grewal, a Medical Officer with the rank of Major, and they soon married on January 12 of 1964. Their blessed union was a "love marriage", which was very unusual during a time of arranged marriages. Before long, they welcomed their first child and immigrated to Lansing, MI, arriving with just \$6.00. Virinder worked at Sparrow as a surgeon while Meena, a young mother and no stranger to hard work, found ways to make extra money for their growing family. She completed her US nursing certifications and worked at St. Lawrence Hospital and then Lansing General Hospital, working in several areas, though primarily OBGYN. Perfectly in line with her nurturing nature, Meena delivered close to a thousand babies in the Lansing area.

Throughout her life, Meena has been known for her kindness, generosity, and acceptance of others; her Sikh faith has led her in the most beautiful and loving way. Emphasizing oneness and equality, her faith was in line with her honesty, service to

others and holistic approach to life. Virinder and Meena were the first Sikh family in Lansing and also brought the first Sri Guru Granth Sahib Ji. She was also instrumental in legally sponsoring over a hundred immigrant family members to Michigan, which helped to make the Gill Family one of the largest Punjabi Sikh families in Michigan.

As the Grewal Family grew, so did Meena and her beloved children: Gaggandeep "Deep" Singh and Lisa Grewal, Manvir "Mick" Singh and Rebecca Grewal, Amardeep "Annu" Singh and Susan Grewal, and Gurbrinder "Rita" Kaur and Sukhdev Sekhon.

She is also survived by her cherished 13 grandchildren: Virinder II "Vinnie", Gaggandeep Jr "Deepee", Gianna, Blake, Mya, Manvir Jr "Mickey", Brooklyn, Melaina, Simara, Ravdeep "Ravi", Jaideep "Jai", Sanamdeep "Sanam" and Sabrin.

Meena is survived by her sibling Joga Singh Gill.

She is also survived by her nephews, nieces and their families: Amrik & Sukhwinder Rai & Family, Kulwinder Johal & Family, Jasbinder & Sakattar Sandu & Family, Gurdev & Sandeep Sekhon & Family, Himat & Sarbjit Gill Family, Bhupinder & Kamaljit Gill & Family, Gurdev & Pardeep Gill & Family, Sukhwant, Sukhjinder Gill & Family, Surinderjit & Diljeet Khalon & Family, Jasbir Khehra & Family, Balkar & Harjinder Gill & Family, Sukhbir & Raji Gill & Family, Harjeet & Dalbir Veera Singh & Family, Tarlochan & Gurbhachan Gill & Family, Arjan & Rani Gill & Family, Kulwinder & Sarabjit Gill & Family, Kewal & Amandeep Gill & Family, Pammi Kaur Gill & Family.

Meena is also survived by her sister in law Honey Grewal and her much loved Grewal Family and her many friends.

She is predeceased by her grandparents: Jagat Singh and Bhag Kaur Gill.

And her parents: Chanan Singh and Balwant Kaur Gill

As well as her three siblings: Katar Singh Gill, Rashpal Kaur Rai (Gill), and Jagjit Singh Gill.

Bhog and Antim Ardas: Saturday, May 31, 2025

Arrival begins at 10 AM, Bhog: 12 PM-1 PM

Darbar Sri Guru Granth Sahib Ji (48055 Michigan Ave, Canton, MI 48188)